

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU24

Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet och lagen om hemlig dataavläsning.

Förslagen innebär att möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel utökas i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att förebygga och förhindra allvarlig brottslighet. Lagändringarna handlar bl.a. om följande:

- Inhämtning av vissa uppgifter om elektronisk kommunikation ska få ske i fråga om fler typer av brott.
- Fler tvångsmedel och verkställighetsåtgärder, t.ex. hemlig rumsavlyssning och husrannsakan, ska få användas.
- Genomsökning på distans ska få användas i utlänningsärenden med kvalificerade säkerhetsaspekter.
- Rättssäkerheten för den enskilde ska stärkas, bl.a. genom utökade förbud mot avlyssning och övervakning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2024. Flera av lagändringarna ska tidsbegränsas till utgången av september 2028.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns nio reservationer (S, V, C, MP). I en av reservationerna (S, V, C, MP) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om en bred översyn av samtliga preventiva och hemliga tvångsmedel och en kontinuerlig utvärdering av de lagändringar som föreslås i propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott.

16 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden.....	7
Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott	7
Reservationer	42
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (V).....	42
2. Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott, punkt 2 (C)	43
3. Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott, punkt 2 (MP).....	44
4. Brottskatalogen i inhämtningslagen, punkt 3 (C)	46
5. Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen, punkt 4 (C).....	47
6. Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen, punkt 4 (MP).....	47
7. Överskottsinformation, punkt 5 (MP).....	48
8. Resurser för tillsyn, punkt 6 (C)	49
9. Översyn och utvärdering, punkt 7 (S, V, C, MP)	49
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	51
Propositionen	51
Följdmotionerna	51
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	54
<i>Bilaga 3</i>	
Reservantens lagförslag	95

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion

2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 1 (V)

2. Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

2. lag om ändring i lagen (2023:538) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

3. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

4. lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet med den ändringen att ordet ”att” i ingressen i uttrycket ”att ska ha följande lydelse” ska utgå,

5. lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet,

6. lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet,

7. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

8. lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:117 punkterna 1–8 och avslår motionerna

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 2, 3 och 7 samt

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (MP)

3. Brottskatalogen i inhämtningslagen

Riksdagen avslår motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 4 (C)

4. Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 6 och

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (MP)

5. Överskottsinformation

Riksdagen avslår motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5.

Reservation 7 (MP)

6. Resurser för tillsyn

Riksdagen avslår motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 8 (C)

7. Översyn och utvärdering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:2871 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1 och

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 9 (S, V, C, MP)

Stockholm den 11 juni 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Mattias Vepsä (S), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP), Martin Melin (L), Fredrik Kärrholm (M) och Lars Isacson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott. I propositionen föreslår regeringen att möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel ska utökas i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att förebygga och förhindra allvarlig brottslighet.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Reservantens lagförslag finns i bilaga 3.

Under beredningen av ärendet har utskottet i fråga om propositionens redovisning av nuvarande lydelse av lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning noterat att det i 7 § första stycket 2 saknas ett paragraftecken ”§” efter ”1” i uttrycket ”1 eller 1 a §” som finns i gällande lydelse.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare har riktat ett tillkännagivande till regeringen om utökade möjligheter till husrannsakan (bet. 2020/21:JuU25, rskr. 2020/21:289). Riksdagen har också riktat ett tillkännagivande till regeringen om husrannsakan i enskilda lägenhetsförråd (bet. 2021/22:JuU2, rskr. 2021/22:18).

Utskottets överväganden

Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som i huvudsak innebär att möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel utökas. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om avslag och delvis avslag på propositionen.

Riksdagen avslår även motionsyrkanden om bl.a. brottskatalogen i inhämtningslagen, om överskottsinformation, om resurser för tillsyn och om att se över samtliga preventiva och hemliga tvångsmedel.

Jämför reservation 1 (V), 2 (C), 3 (MP), 4 (C), 5 (C), 6 (MP), 7 (MP), 8 (C) och 9 (S, V, C, MP).

Bakgrund

Preventiva tvångsmedel

Det grundläggande syftet med de straffprocessuella tvångsmedlen är att de brottsbekämpande myndigheterna ska ha adekvata verktyg för att utreda brott och säkerställa lagföring. De straffprocessuella tvångsmedlen regleras huvudsakligen i rättegångsbalken och förutsätter att det finns en konkret brottsmisstanke som är föremål för förundersökning. Det finns dock bestämmelser om användning av tvångsmedel i ett tidigare skede, inom ramen för de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet, och då i syfte att upptäcka, förebygga och förhindra viss särskilt allvarlig brottslig verksamhet (s.k. preventiva tvångsmedel). Med underrättelseverksamhet avses insamling, bearbetning och analys av information som senare kan ha betydelse för att förhindra eller utreda brott. Tvångsmedel kan alltså i vissa fall användas redan innan det finns en mer konkretiserad misstanke om att ett visst specifikt brott har begåtts.

De preventiva tvångsmedel som enligt nuvarande ordning får användas i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet för att förhindra brott är sådana som kategoriseras som hemliga tvångsmedel, nämligen hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig dataavläsning och kontroll av försändelser (postkontroll). Regleringen av de preventiva tvångsmedlen återfinns i flera lagar, bl.a. i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen), lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elek-

tronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen) och lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Därutöver finns det regler om tvångsmedel som får användas för att upptäcka eller förebygga brott i t.ex. polislagen (1984:387), lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar och lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

I preventivlagen anges under vilka förutsättningar hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och postkontroll får användas utanför en förundersökning. Fram tills nyligen har lagen nästan uteslutande tillämpats inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde när det gäller t.ex. spioneri och terroristbrott. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 utvidgades dock lagens tillämpningsområde till att avse vissa särskilt allvarliga brott som förekommer inom kriminella nätverk och som hanteras av Polismyndigheten och Tullverket, bl.a. mord, allmänfarlig ödeläggelse och allvarliga narkotika- och smuglingsbrott (prop. 2022/23:126). Det utvidgade tillämpningsområdet är tidsbegränsat till utgången av september 2028 och ska utvärderas.

I inhämtningslagen regleras möjligheterna att hämta in uppgifter om elektronisk kommunikation, i form av lokaliseringssuppgifter och uppgifter om samtal och meddelanden, i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Det är inte möjligt att med stöd av inhämtningslagen ta del av innehållet i samtal eller meddelanden. Kraven för att hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen är därför lägre ställda än kraven i preventivlagen. Lagarnas tillämpningsområden är delvis överlappande.

I lagen om hemlig dataavläsning anges förutsättningarna för att använda hemlig dataavläsning i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Förutsättningarna för att använda hemlig dataavläsning i preventivt syfte motsvarar de som gäller för att använda tvångsmedel enligt preventivlagen (de s.k. preventivlagsfallen) respektive inhämtningslagen (de s.k. inhämtningslagsfallen). Hemlig dataavläsning infördes i april 2020. Lagstiftningen är tidsbegränsad till utgången av mars 2025.

För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer: ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Enligt ändamålsprincipen får ett tvångsmedel användas endast för det ändamål som framgår av lagstiftningen. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Skyddet för den personliga integriteten

Användning av tvångsmedel innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet. För preventiva tvångsmedel är en särskild riskfaktor att det saknas

en konkret brottsmisstanke, vilket kan medföra att tvångsmedlet i fler fall kommer att användas mot en person som senare visar sig inte vara delaktig i någon brottslig verksamhet. Tvångsmedelsanvändning utanför förundersökning har därför ansetts innebära ökad risk för intrång i den personliga integriteten (se t.ex. prop. 2019/20:64 s. 87).

I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Europakonventionen gäller som svensk lag, se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, eller ett mer långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1). Det innebär att rättigheterna i stadgan måste iaktas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför EU-rätt och nationell lagstiftning som omfattas av unionens tillämpningsområde.

Vidare innehåller Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) bestämmelser om barns rätt till privatliv. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Vidare framgår av artikel 3 att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag, se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser (prop. 2017/18:186 s. 94).

Rättssäkerhetsgarantier vid användning av preventiva tvångsmedel

Som utgångspunkt gäller att frågor om tillstånd till flertalet av de preventiva tvångsmedlen prövas av en domstol efter ansökan av en åklagare (6 § preventivlagen och 14 § lagen om hemlig dataavläsning). När det gäller inhämtningslagen är det emellertid åklagare vid Åklagarmyndigheten som fattar beslut om inhämtning av uppgifter, efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket (3 § inhämtningslagen). Under vissa förutsättningar får en åklagare även interimistiskt besluta om tillstånd till sådana preventiva tvångsmedel som enligt huvudregeln ska prövas av domstol. Om en åklagare har fattat ett interimistiskt beslut ska detta utan dröjsmål anmälas till rätten som skyndsamt ska pröva ärendet. Om beslutet har verkställts före rättens prövning och rätten finner att det saknats skäl för åtgärden får de uppgifter som kommit fram inte användas i en brottsutredning till någons nackdel (6 a § preventivlagen och 17 § lagen om hemlig dataavläsning).

När det gäller flertalet av de preventiva tvångsmedlen ska ett offentligt ombud utses för att bevaka enskildas intressen i ärenden i domstol. Domstolsprövningen görs i dessa fall efter ett sammanträde där åklagaren och det offentliga ombudet har varit närvarande (6 § tredje stycket preventivlagen och 16 § lagen om hemlig dataavläsning). Denna ordning, som innebär ett slags kontradiktorisk process, har ansetts skapa förutsättningar för en allsidig belysning av saken och en reell möjlighet att få en tillståndsfråga prövad i högre rätt genom att det offentliga ombudet har överklaganderätt (prop. 2002/03:74 s. 23).

Dessutom ställs det för preventiv tvångsmedelsanvändning upp tydliga kvalifikationskrav som tar sikte på behovet av åtgärden i det enskilda fallet. Det handlar t.ex. om att det ska finnas en påtaglig risk för viss brottslig verksamhet och att åtgärden ska vara av särskild eller synnerlig vikt för att upptäcka, förebygga eller förhindra viss brottslig verksamhet (2 § inhämtningslagen, 5 § preventivlagen och 4 och 7 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Det finns vidare en möjlighet att förena ett tillstånd till preventiva tvångsmedel enligt preventivlagen med villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan (8 § femte stycket preventivlagen). När det gäller hemlig dataavläsning ska ett tillstånd alltid förenas med sådana villkor (18 § första stycket 4 lagen om hemlig dataavläsning).

Vidare utövar Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel. Enligt lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet ska tillsynen utföras genom inspektioner och andra undersökningar. Nämnden är även skyldig att på begäran av en enskild person kontrollera om han eller hon har varit utsatt för hemliga tvångsmedel och om denna användning har varit författningsenlig. Förutom Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar både Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas verksamhet och kan inom ramen för den uttala sig i frågor om användningen av hemliga tvångsmedel. Regeringens årliga skrivelse till riksdagen om användningen av hemliga tvångsmedel möjliggör dessutom parlamentarisk insyn i de brottsbekämpande myndigheternas tvångsmedelsverksamhet. I skrivelsen redovisas i vilken omfattning olika hemliga tvångsmedel har använts och vilken nytta de har medfört i brottsbekämpningen.

Propositionen

Behovet av effektivare verktyg i brottsbekämpningen

Brottsutvecklingen i Sverige med bl.a. skjutningar och sprängningar inom de kriminella miljöerna är exceptionell, och läget är mycket allvarligt. Den ökade tillgången på vapen och explosiva varor i samhället tillsammans med den ökade benägenheten inom kriminella miljöer att använda dessa gör att våldet och den därtill kopplade brottsligheten utgör ett mer kritiskt hot än någonsin tidigare.

Brottsligheten i de kriminella miljöerna är emellertid inte begränsad till skjutvapenvåld och sprängningar. I den senaste myndighetsgemensamma lägesbilden om organiserad brottslighet 2023 lyfts den ekonomiska brottsligheten fram som ett av de allvarligaste hoten i myndigheternas arbete för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Den kriminella ekonomin bedöms omsätta betydande belopp och bidrar till att den organiserade brottsligheten kan verka och växa.

Samtidigt har säkerhetsläget i Sverige allvarligt försämrats. Hotbilden mot Sverige har breddats och hotet kommer från flera olika håll. Såväl hotet från främmande makt som hotet från våldsbejakande extremism har ökat. Vidare har t.ex. hotet från våldsbejakande extremism blivit alltmer komplext då de miljöerna är i ständig förändring och inspireras av politiska skeenden och samhällskriser både nationellt och internationellt.

Förutsättningarna att förutse och förhindra men även att utreda brott i de kriminella miljöerna och inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde är dessutom särskilt komplicerade, inte minst till följd av den samhälls- och teknikutveckling som skett. En ökad digitalisering och rörlighet i samhället, även över nationsgränserna, innebär att det är svårt för myndigheterna att upptäcka potentiella hot. De kriminella aktörerna är i regel mycket säkerhetsmedvetna med goda kunskaper om vilka verktyg som myndigheterna kan använda sig av

för att få tillgång till kommunikation eller annan information och kan därför anpassa sitt agerande därefter. De kriminella aktörerna uppvisar också en hög grad av forensisk medvetenhet och lämnar sällan spår efter sig. Dessutom är det ofta svårt att använda andra traditionella polisiära arbetsmetoder, såsom fysisk spaning och s.k. källdrivning, där en person agerar inom den aktuella miljön för att skaffa sådan information som efterfrågas. I de kriminella miljöerna finns det även en utbredd tystnadskultur och ett allmänt utbrett motstånd mot att samarbeta med polisen.

Den beskrivna brotts- och teknikutvecklingen innebär att de brottsbekämpande myndigheterna behöver arbeta på ett delvis annat sätt än tidigare för att komma åt brottsligheten. Myndigheterna behöver i betydligt fler situationer agera tidigt för att förhindra allvarliga brott, såsom mord, terroristattentat och spioneri. Användningen av tvångsmedel i preventivt syfte fyller därför en mycket viktig funktion. Med tanke på det allvarliga läge som samhället befinner sig i anser regeringen att det behöver vidtas ytterligare kraftfulla åtgärder som stärker de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att upptäcka, förebygga och förhindra allvarliga brott.

Ett utökat tillämpningsområde för inhämtningslagen

Nuvarande reglering

I inhämtningslagen regleras Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och Tullverkets möjligheter att i hemlighet hämta in vissa uppgifter om elektronisk kommunikation utanför en förundersökning. Regleringen innebär att myndigheterna kan hämta in uppgifter om meddelanden som överförs i ett elektroniskt kommunikationsnät och lokaliseringssuppgifter för elektronisk kommunikationsutrustning (1 §). Innehållet i meddelanden får däremot inte hämtas in.

Inhämtningslagen kan i dag tillämpas på brottslig verksamhet som innefattar brott med ett minimistraff om fängelse i två år samt vissa särskilt utpekade brott som typiskt sett tillhör Säkerhetspolisens verksamhetsområde, t.ex. sabotage och spioneri. Ändamålet med inhämtningen ska vara att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet (2 §).

Behovet och nyttan av ett utökat tillämpningsområde

Regeringen anför att de brottsbekämpande myndigheterna under lång tid har påtalat ett behov av att kunna hämta in uppgifter i sina underrättelseverksamheter för att förebygga, förhindra och upptäcka grov ekonomisk brottslighet av olika slag. Behovsbeskrivningarna tar avstamp i att flertalet grova ekonomiska brott, inklusive tillgreppsbrott, i dag faller utanför tillämpningsområdet för inhämtningslagen, även när de utövas i organiserad form eller systematiskt, eftersom brotten inte når upp till kravet på ett minimistraff om fängelse i två år. Även Riksrevisionen har identifierat inhämtningslagens begränsade tillämpningsområde som ett problem för en ändamålsenlig bekämpning av grov ekonomisk brottslighet (RiR 2021:30 s. 51).

Av regeringens årliga skrivelse till riksdagen med redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel framgår att det under det senaste året har skett en markant ökning av användningen av inhämtningslagen jämfört med föregående år (skr. 2022/23:30). Orsaken till den tydliga ökningen är enligt Polismyndigheten och Tullverket det konfliktläge som råder inom den organiserade brottsligheten i Sverige. Av redovisningarna framgår bl.a. att inhämtande av uppgifter enligt inhämtningslagen har varit till nytta för kartläggning och identifiering av aktörer och att uppgifterna bidragit till att förundersökningar har kunnat inledas.

Några remissinstanser framhåller att den höga lagstiftningstakten på området för hemliga tvångsmedel gör det svårt att bedöma behovet och nyttan av att utöka inhämtningslagens tillämpningsområde och anser att det borde göras en samlad översyn av lagstiftningen innan nya förslag genomförs. Regeringen betonar att det är ytterst angeläget att åtgärder vidtas här och nu för att trycka tillbaka den kriminella ekonomin. Denna brottslighet har blivit alltmer samhällshotande och är även starkt kopplad till den våldsutveckling som skett de senaste åren. Ekonomisk vinning är en av de viktigaste drivkrafterna för organiserad brottslighet, och inkomsterna från brottslighet möjliggör inte bara grundläggande försörjning och statushöjande konsumtion för kriminella individer, utan används också för återinvesteringar i brottslig verksamhet. Även om flera lagstiftningsåtgärder redan har vidtagits på området för hemliga tvångsmedel behövs ytterligare åtgärder för att de brottsbekämpande myndigheterna på ett effektivt sätt ska kunna förebygga, förhindra och upptäcka allvarlig brottslighet.

En utvidgad brottskatalog

Regeringen föreslår att uppgifter ska få hämtas in enligt inhämtningslagen om omständigheterna är sådana att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt och innefattar

- grov stöld, inbrottsstöld, grovt bedrägeri, grovt häleri, grovt svindleri eller grovt bokföringsbrott
- grovt skattebrott
- olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor, grovt brott, eller grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor
- grov smuggling, grovt tullbrott eller grov olovlig befattning med smuggelgods
- grovt bidragsbrott
- grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott
- grov marknadsmanipulation.

Av propositionen framgår att ett flertal remissinstanser ifrågasätter om ekonomisk brottslighet och tillgreppsbrotslighet är av sådan samhällsfarlig karaktär som inhämtningslagen bör få användas för att bekämpa. Regeringen anför att den tidigare, med stöd av uttalanden från EU-domstolen, har ansett att ett

brotts allvar är av grundläggande betydelse vid bedömningen av om det är proportionerligt att utöka möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel och att endast intresset av att bekämpa grov brottslighet kan motivera att offentliga myndigheter har tillgång till uppgifter som lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster (prop. 2022/23:126). Det finns inte någon generell definition av grov brottslighet vare sig i svensk rätt eller EU-rätten. Regeringen har emellertid gjort bedömningen att viss brottslighet med ett straffvärde som kan antas överstiga fängelse i tre månader är att anse som brottslighet av sådant allvar att utredningsintresset väger tyngre än det integritetsintrång som drabbar dem som blir föremål för tvångsmedlet och således uppfyller kravet på grov brottslighet (prop. 2022/23:126 s. 109).

De förslag i betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2 (SOU 2023:60) som ligger till grund för propositionen omfattar, bortsett från inbrottsstöld där minimistraffet är ett års fängelse, brottslighet som har ett minimistraff om sex månaders fängelse. Till detta kommer enligt regeringen att straffvärdet i det enskilda fallet i regel kan förväntas överstiga minimimistraffet eftersom förslaget tar sikte på att bekämpa grov ekonomisk brottslighet som utövas i organiserad form eller systematiskt. Med hänsyn till de överväganden regeringen tidigare har gjort liksom EU-domstolens uttalanden bedöms det sammantaget röra sig om sådan grov brottslighet som kan motivera användningen av hemliga tvångsmedel. Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns skäl att utvidga brottskatalogen i inhämtningslagen till att även omfatta viss närmare angiven ekonomisk brottslighet.

Utöver de brott som utredningen föreslår ska ingå i den utvidgade brottskatalogen föreslår regeringen att grov smuggling och grov olovlig befattningsmedel ska omfattas. Även de brotten har ett minimistraff om sex månaders fängelse. Sammantaget bedömer regeringen att den föreslagna brottskatalogen är väl avvägd och träffar sådan brottslighet där det finns ett påtagligt behov och en förväntad effekt av att kunna använda åtgärder enligt inhämtningslagen.

Kvalifikationskraven för det utökade tillämpningsområdet

Utöver de kvalifikationskrav som redan i dag gäller enligt inhämtningslagen ska det för det utökade tillämpningsområdet krävas att det rör sig om brottslighet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt. Med brottslig verksamhet som utövas i organiserad form avses sådan verksamhet som begås inom ramen för en struktur där flera personer samverkar under en inte helt obetydlig tidsperiod för att begå brott. När det gäller systematisk brottslighet är det framför allt fråga om att påvisa att ett visst tillvägagångssätt har upprepats flera gånger. De tillkommande kvalifikationskraven motiveras dels av ett behov av att avgränsa tillämpningsområdet av integritets- och rättssäkerhetsskäl, dels av att det konstaterade behovet av en utvidgad reglering främst tar sikte på brottslighet som utövas organiserat eller systematiskt.

Flera remissinstanser har synpunkter på det föreslagna kvalifikationskravet och anser att det riskerar att leda till tillämpningssvårigheter. De befarar vidare

att kvalifikationskravets utformning kan leda till att den utvidgade regleringen tillämpas i större utsträckning än vad som är avsett.

Som de brottsbekämpande myndigheterna har beskrivit sina behov gäller de uteslutande brottslighet som kan antas ske inom ramen för en organiserad och tydlig struktur som kontinuerligt sysslar med brottslighet av ekonomiskt slag eller tillgreppsbrottslighet. Det är enligt myndigheterna ofta fråga om grupperingar som är välorganiserade, hierarkiskt uppbyggda och gränsöverskridande med kvalificerade och komplexa brottsupplägg. Brottsligheten har typiskt sett systematiska upplägg på så sätt att ett visst tillvägagångssätt upprepas ett flertal gånger och föregås av planering eller noggranna förberedelser. De beskrivna behoven svarar enligt regeringen väl mot kravet på att det ska vara fråga om brottslighet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt.

Eftersom åtgärder enligt inhämtningslagen vidtas på underrättelsestadiet är det inte möjligt att kräva full bevisning om att viss brottslig verksamhet har utövats i organiserad form eller systematiskt. Enligt regeringen bör det därför vara tillräckligt att det kan antas att den brottsliga verksamheten har utövats på detta sätt.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det föreslagna kvalifikationskravet är tillräckligt avgränsat och preciserat. Tillsammans med den begränsning som ligger i den föreslagna brottskatalogen är regleringen förutsebar och kan inte förväntas tillämpas i större utsträckning än vad som är avsett.

En utökning av tillämpningsområdet är proportionerlig och förenlig med grundläggande fri- och rättigheter

Åtgärder enligt inhämtningslagen är integritetskänsliga eftersom de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till lagrade trafik- och lokaliseringssuppgifter om enskilda. EU-domstolen har vid ett antal tillfällen uttalat att tillgång till lagrade trafik- och lokaliseringssuppgifter innebär ett långtgående ingrepp i de berörda personernas rättigheter och att uppgifterna sammantaget kan göra det möjligt att dra precisa slutsatser om personernas privatliv. Inhämtning enligt inhämtningslagen medför dock i regel ett mindre integritetsintrång än användningen av andra tvångsmedel eftersom åtgärden avser trafikdata och positionering och inte innehållet i kommunikationen.

Regeringen framhåller att syftet med förslagen om ett utökat tillämpningsområde för inhämtningslagen är att ge de brottsbekämpande myndigheterna förbättrade möjligheter att bekämpa grov ekonomisk brottslighet och att sådan brottslighet utgör ett allt allvarligare samhällshot. Det är regeringens uppfattning att bekämpning av denna typ av brottslighet i sig utgör ett angeläget intresse och ett godtagbart skäl att begränsa enskildas fri- och rättigheter enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Regeringen konstaterar att det finns ett påtagligt behov av att utvidga möjligheterna till inhämtning enligt inhämtningslagen och att sådana åtgärder kan förväntas vara effektiva för att förebygga, förhindra och upptäcka allvarlig brottslighet. Därutöver begränsas förslaget genom en avgränsad brottskatalog

och ett krav på att det ska vara fråga om brottslig verksamhet som utövas i organiserad form eller systematiskt. Vidare ska de ändamål och kvalifikationskrav som gäller enligt inhämtningslagen i dag gälla även inom det utökade tillämpningsområdet. Ett flertal rättssäkerhetsgarantier kommer också att omgärda den utvidgade regleringen. Därutöver föreslås den utvidgade regleringen bli tidsbegränsad (se vidare nedan).

Regeringen anser sammantaget att den föreslagna utvidgningen av brottskatalogen i inhämtningslagen utgör en proportionerlig åtgärd som är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Regleringen om en utvidgad brottskatalog ska tidsbegränsas

Av integritetsskäl har flera lagar och bestämmelser som rör tvångsmedel inledningsvis begränsats i tiden för att sedan utvärderas. Enligt regeringen talar integritets- och rättssäkerhetsskäl för att även den nu föreslagna regleringen ska tidsbegränsas. När regleringen tillämpats en tid kan effektiviteten av den utvärderas. Vid en sådan utvärdering bör de olika intressena – en effektiv brottsbekämpning och skydd av enskildas personliga integritet – på nytt vägas mot varandra. Det kan också övervägas om reglerna bör förändras i något avseende.

Centrum för rättvisa anser i sitt remissvar att det särskilt bör regleras hur utvärderingen ska gå till. Lagrådet framför liknande synpunkter och förordar att det i den fortsatta beredningen klargörs hur en utvärdering av förslagen ska göras och av vem. Regeringen konstaterar att det förhållandet att den nu föreslagna regleringen tidsbegränsas innebär att det finns en bestämd tidpunkt då den kommer att upphöra att gälla. I god tid före den tidpunkten kommer de närmare formerna för en utvärdering att behöva bestämmas. Enligt regeringen finns det inte skäl att redan nu klargöra detta.

När det gäller frågan om lagstiftningens giltighetstid måste hänsyn tas till att en välgrundad utvärdering kräver ett tillräckligt underlag. Det behövs även tid för själva utvärderingen. En rimlig tid för liknande utvärderingar har tidigare bedömts vara fem år. Den lagstiftning om ett utvidgat tillämpningsområde för preventivlagen som trädde i kraft den 1 oktober 2023 har t.ex. tidsbegränsats till att gälla till utgången av september 2028. Utredningen föreslår också att brottskatalogen ska tidsbegränsas till att gälla i fem år. Flera remissinstanser påpekar emellertid att det finns fördelar med att göra en samlad utvärdering av regelverket om preventiva tvångsmedel. Regeringen delar denna uppfattning och anser att denna något kortare giltighetstid jämfört med utredningens förslag ändå bedöms ge ett tillräckligt underlag för utvärderingen. Tidsbegränsningen för regleringen om en utvidgad brottskatalog i inhämtningslagen bör därför samordnas med giltighetstiden för den utvidgning av preventivlagen som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Regleringen ska därmed tidsbegränsas till utgången av september 2028.

Uppgifter ska få hämtas in i realtid och med egna tekniska hjälpmedel

Regeringen föreslår att det ska vara tillåtet att hämta in uppgifter om meddelanden i realtid enligt inhämtningslagen. Det ska också vara tillåtet att läsa av eller ta upp kommunikationsövervakningsuppgifter i realtid vid hemlig dataavläsning för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet. Enligt nuvarande regler kan sådana uppgifter endast hämtas in för förfluten tid.

Enligt inhämtningslagen får inhämtning av uppgifter göras endast från den som enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst (1 § inhämtningslagen). Detta skiljer sig från hur inhämtning får göras i samband med hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt rättegångsbalken eller preventivlagen. Enligt nyss nämnda regleringar får i stället de tekniska hjälpmedel som behövs för åtgärden användas.

Enligt regeringen bör de brottsbekämpande myndigheterna ha samma möjlighet till verkställighet med egna tekniska hjälpmedel enligt inhämtningslagen som enligt rättegångsbalken och preventivlagen. Regeringen föreslår därför att en möjlighet införs för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket att använda sig av egna tekniska hjälpmedel vid inhämtning. För att möjliggöra en sådan användning slopas begränsningen om att uppgifter bara får hämtas in från den som enligt lagen om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst.

Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen

Av propositionen framgår att ett flertal remissinstanser ställer sig tveksamma till om det är förenligt med EU-rätten att låta åklagare vara beslutsfattare enligt inhämtningslagen. Regeringen konstaterar att EU-domstolen har uttalat att frågan om tillgång till lagrade trafik- och lokaliseringsuppgifter, utom i motiverade brådskande fall, ska prövas av domstol eller en oberoende myndighet. EU-domstolen har vidare uttalat att om prövningen ankommer på en oberoende förvaltningsmyndighet måste denna ha en ställning som innebär att den kan fullgöra sitt uppdrag på ett objektivt och opartiskt sätt och vara fri från yttre påverkan. Myndigheten måste vidare ha en neutral ställning till parterna i det straffrättsliga förfarandet och den får inte heller vara involverad i den aktuella brottsutredningen.

Regeringen har relativt nyligen prövat om beslutsordningen i inhämtningslagen är förenlig med EU-rätten. Vid denna prövning konstaterades att beslut om inhämtning som fattas av åklagare vid Åklagarmyndigheten uppfyller det EU-rättsliga kravet på förhandsprövning av en oberoende myndighet (prop. 2018/19:86 s. 74 och 75). Sedan prövningen gjordes har dock EU-domstolen

fortsatt att utveckla sin praxis när det gäller innebörden av begreppet oberoende myndighet. Det finns därför skäl att återigen överväga om beslutsordningen i inhämtningslagen är förenlig med EU-rättens krav.

Ett alternativ till den ordning som gäller i dag är att införa ett krav på domstolsprövning för att uppgifter ska få hämtas in enligt inhämtningslagen. Lagrådet förordar en sådan lösning och framhåller att allmän domstol redan i dag fattar beslut om preventiv tvångsmedelsanvändning enligt preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning. Domstolarna är således väl förtrogna med att fatta beslut om tvångsmedel i ett tidigare skede än lagföringen. Lagrådet anför vidare att mängden brådsökande ärenden i domstolarna visserligen skulle öka om allmän domstol blev beslutsfattare, men att domstolsväsendet numera är väl organiserat för att hantera sådana ärenden. Enligt Lagrådet råder det heller ingen tvekan om att en domstol uppfyller de krav som EU-rätten ställer upp på ett beslutsorgan, samtidigt som det är en fördel om en och samma instans fattar beslut om olika tvångsmedel riktade mot en viss person med stöd av inhämtningslagen, preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning.

Att domstolarna fattar beslut om hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken, preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning kan enligt regeringen inte fullt ut jämföras med prövningar enligt inhämtningslagen. Som anförts i förarbetena till inhämtningslagen finns det nackdelar med att låta domstolar ha en roll som beslutsorgan enligt inhämtningslagen (prop. 2011/12:55 s. 88 och 89). Beslut enligt inhämtningslagen fattas i underrättelseverksamhet där andra intressen gör sig gällande än under en förundersökning. Underrättelseverksamheten är främst inriktad mot att, utifrån en mer övergripande ansats, studera och kartlägga en befarad brottslig verksamhet för att förebygga eller förhindra att brottsligheten genomförs. Förundersökningen är i stället inriktad mot ett redan begånget konkret brott och vem som kan misstänkas för det. Integritetsaspekten präglas i underrättelseskedet mer av ett medborgarperspektiv än av ett sådant tvåpartsförfarande som särskilt lämpar sig för rättslig prövning i allmän domstol. Trots att beslutsfattande enligt preventivlagen ligger på domstol är underrättelseverksamhet typiskt sett främmande för de allmänna domstolarna. I preventivlagens fall är det dessutom så att den huvudsakligen tillämpas i situationer när en förundersökning är nära förestående, vilket inte kan sägas vara fallet när det gäller inhämtningslagen. Handläggningen av ärenden enligt preventivlagen sker också genom en mer kontradiktorisk process där offentliga ombud närvarar vid ett sammanträde. Antalet ärenden enligt preventivlagen är dessutom relativt begränsat. När det gäller hemlig dataavläsning i inhämtningslagsfallen framhåller regeringen att den åtgärden används i ytterst få fall och att prövningsordningen för de ärendena därför inte är praktiskt jämförbar med beslutsfattande enligt inhämtningslagen. Slutligen konstaterar regeringen att domstolsväsendet i nuläget inte är ordnat på så sätt att det kan erbjuda det snabba beslutsfattande som kan behövas i ärenden enligt inhämtningslagen. Sammanfattningsvis finns det alltså flera skäl som talar mot att göra allmän domstol till beslutsfattare enligt inhämtningslagen.

Som ett argument för att överlåta beslutanderätten till allmän domstol pekar Lagrådet även på att möjligheten för de brottsbekämpande myndigheterna att hämta in uppgifter om meddelanden i realtid med egen teknik kommer att innebära att nivån på potentiella integritetsintrång blir en helt annan och mer ingripande och att fler skäl än rättsutvecklingen därför motiverar en ändrad beslutsordning i inhämtningslagen. Regeringen framhåller att inhämtning av uppgifter om meddelanden i realtid inte innebär att de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till några nya uppgifter, utan enbart att uppgifterna hämtas in utan fördröjning i tid. Det är dessutom redan i dag möjligt att hämta in realtidsuppgifter enligt inhämtningslagen när det gäller lokaliseringssuppgifter. Omfattningen av vilka uppgifter myndigheterna får del av påverkas inte heller av möjligheten att hämta in uppgifter med egna tekniska hjälpmedel. Enligt regeringen talar de utvidgade möjligheterna till realtidshämtning och inhämtning med egna tekniska hjälpmedel därför inte i sig med någon särskild styrka för att införa ett krav på domstolsprövning i inhämtningslagen.

I frågan om det i stället fortsatt ska vara åklagare som beslutar om tillstånd enligt inhämtningslagen konstaterar regeringen inledningsvis att Åklagarmyndigheten intar en självständig ställning i förhållande till såväl de myndigheter som begär uppgifterna – Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket – som den verkställande makten – dvs. regeringen. Även inom myndigheten är åklagare helt självständiga i sitt beslutsfattande. Åklagarmyndigheten kan därmed anses vara en självständig och oavhängig myndighet.

Regeringen anser vidare att Åklagarmyndigheten inte har en sådan roll i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet att det ska anses finnas en intressegemenskap mellan myndigheterna. Enbart det förhållandet att Åklagarmyndigheten i en vidare bemärkelse har i uppdrag att bekämpa brott innebär inte heller att myndigheten inte uppfyller kraven på objektivitet och opartiskhet i beslutsfattandet. Till detta kommer att åklagaren har en lagstadgad objektivitetsplikt även i de fall åklagaren fattar beslut i underrättelseverksamhet (23 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken). Enligt regeringen kan Åklagarmyndigheten därmed anses fristående i förhållande till de intressen som frågan om inhämtning av uppgifter i underrättelseverksamheten aktualiserar.

Sammantaget bedömer regeringen att Åklagarmyndigheten uppfyller de krav som EU-domstolen ställt upp på beslutsmyndighetens oberoende. Starka skäl talar därmed för att beslut enligt inhämtningslagen även fortsättningsvis ska fattas av åklagare. Till detta kommer att Åklagarmyndigheten har flera års erfarenhet av att hantera ärenden enligt inhämtningslagen och att såväl Åklagarmyndigheten som de brottsbekämpande myndigheterna till utredningen har anfört att dagens ordning fungerar väl.

Regeringen anser mot denna bakgrund att åklagare även fortsättningsvis ska fatta beslut om inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen.

I propositionen överväger regeringen även om åklagare vid Ekobrottsmyndigheten ska få pröva ansökningar enligt inhämtningslagen. Även om Eko-

brottsmyndigheten är en åklagarmyndighet som tillsammans med Åklagarmyndigheten utgör det svenska åklagarväsendet måste hänsyn enligt regeringen tas till att de två myndigheternas organisation och uppdrag skiljer sig åt. Som bl.a. Riksrevisionen har påpekat innefattar Ekobrottsmyndigheten flera delar av rättskedjan och avsikten med den konstruktionen är att myndigheten ska leda arbetet mot den ekonomiska brottsligheten från underrättelse till åtal (RiR 2021:30 s. 21). Mot denna bakgrund finns det enligt regeringen skäl att vara försiktig vid bedömningen av om även åklagare vid Ekobrottsmyndigheten bör vara beslutsfattare enligt inhämtningslagen. Sammantaget anser regeringen att endast åklagare vid Åklagarmyndigheten ska få fatta beslut enligt inhämtningslagen.

Användning av överskottsinformation

Vid inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation kan det komma fram uppgifter som handlar om något annat än det brott eller den brottslighet som legat till grund för inhämtningsbeslutet. Sådana uppgifter, som brukar kallas överskottsinformation, kan vara av betydelse för utredningen av ett begånget brott eller för att förhindra nya brott och kan röra både den person som inhämtningsbeslutet gäller och andra personer som inte är aktuella i underrättelseärendet.

Bestämmelser om hur de uppgifter som har hämtats in enligt inhämtningslagen får användas finns i 6 och 7 §§ inhämtningslagen. I 6 § regleras användning av inhämtade uppgifter för att förhindra brott och i 7 § regleras användning av sådana uppgifter för att utreda brott. Om de inhämtade uppgifterna används för att förhindra brott finns det inte någon begränsning för användning av uppgifterna. Om uppgifterna däremot ska användas i en förundersökning krävs tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Frågor om sådana tillstånd prövas av allmän domstol enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Det krävs emellertid inte något sådant tillstånd för att uppgifterna ska få ligga till grund för att inleda en förundersökning.

Dagens reglering innebär en begränsning i möjligheterna att använda uppgifter om elektronisk kommunikation som har kommit fram vid inhämtning i underrättelseverksamheten för att utreda brott. I förarbetena motiveras begränsningen med att rättssäkerhetsskäl talar för att prövningen av om uppgifterna ska kunna ligga till grund för ett beslut om åtal ska vara densamma oberoende av om de har hämtats in i underrättelseverksamhet eller i en förundersökning (prop. 2011/12:55 s. 91–93, 124 och 125).

Bestämmelserna om överskottsinformation i rättegångsbalken och preventivlagen ändrades den 1 oktober 2023 på så sätt att de begränsningar som tidigare fanns när det gäller användningen av överskottsinformation från hemliga tvångsmedel togs bort. De nya reglerna innebär att åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller preventivlagen får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet. Som skäl för utvidgningen anfördes

bl.a. att det var en otillfredsställande ordning att de brottsbekämpande myndigheterna inte alltid kunde använda sig av konkreta uppgifter för att ingripa och avbryta pågående brottslighet eller för att utreda brott som redan har begåtts (prop. 2022/23:126 s. 173–177).

Regeringen anser att övervägande skäl talar för att utvidga reglerna om överskottsinformation så att det, på motsvarande sätt som i rättegångsbalken och preventivlagen, tydligt framgår att det inte finns några begränsningar för vilka brott som medger användandet av överskottsinformation och att sådana uppgifter även ska få användas för andra ändamål. Regeringen delar således inte de synpunkter som förs fram av vissa remissinstanser om att det behövs en tydligare reglering av användningen av överskottsinformation. Regleringen om att överskottsinformation endast får användas i en förundersökning efter tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör därmed också upphävas.

Som framgår ovan är det i ett ärende enligt inhämtningslagen åklagare vid Åklagarmyndigheten som beslutar om inhämtning av uppgifter efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket. Det förhållandet att det är den verkställande myndigheten som har ansvar för ett ärende enligt inhämtningslagen under verkställighetsfasen innebär att åklagaren inte har någon funktion eller något uppdrag i sådan verksamhet. Mot bakgrund av att förutsättningarna för beslutsfattande om användningen av överskottsinformation i ärenden enligt inhämtningslagen skiljer sig från ärenden enligt rättegångsbalken och preventivlagen anser regeringen att det är motiverat med en annan beslutsordning. Den nuvarande beslutsordningen ska därmed bestå. Det innebär att det även fortsättningsvis är den verkställande myndigheten som ska besluta om användningen av överskottsinformation.

Sammanfattningsvis innebär regeringens förslag att den verkställande myndigheten ska få besluta att uppgifter som har kommit fram vid inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen ska få användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet. Mot bakgrund av att betänkandet Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning (SOU 2023:78) för närvarande bereds i Regeringskansliet finns det enligt regeringen inte skäl att i detta sammanhang föreslå ändringar i reglerna i 6 § inhämtningslagen om överskottsinformation när det gäller hemlig dataavläsning i inhämtningslagsfallen.

Bevarande av uppteckningar och dokumentation

Propositionen innehåller även förslag om bevarande av uppteckningar och dokumentation av beslut och åtgärder som rör inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen. Syftet med förslagen är bl.a. att stärka den enskildes möjlighet till efterhandskontroll och förbättra förutsättningarna för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn.

Fler tvångsmedel för att förhindra brott

Behovet av att utöka den preventiva tvångsmedelskatalogen

Frågan om vilka tvångsmedel som ska få användas i preventivt syfte har övervägts tidigare. Redan i samband med att preventivlagen infördes uppkom t.ex. frågan om ifall husrannsakan skulle få användas för att förhindra brott (prop. 2005/06:177). Regeringen konstaterade att det vid den tidpunkten saknades tillräckliga belägg för att det fanns ett påtagligt behov av att använda husrannsakan i brottspreventivt syfte. När preventivlagen några år senare utvärderades tog regeringen även ställning till om hemlig rumsavlyssning, som hade införts som ett nytt hemligt tvångsmedel på försök i anslutning till att preventivlagen tillkom, skulle få användas för att förhindra brott (prop. 2013/14:237). Regeringen konstaterade att hemlig rumsavlyssning förvisso kunde vara ett betydelsefullt verktyg för att förhindra att allvarliga brott fullbordas, men gjorde bedömningen att behovet och nyttan av åtgärden inte vägde upp det förväntade integritetsintrånget.

Regeringen konstaterar att mycket har hänt sedan dessa frågor övervägdes senast. Brottsutvecklingen i kombination med det försämrade säkerhetsläget innebär att det finns en allvarlig hotbild och att det finns betydligt fler tillfällen än tidigare där de brottsbekämpande myndigheterna behöver ingripa för att förhindra allvarliga brott. Behovet av att använda tvångsmedel i ett tidigare skede, redan innan en förundersökning kan inledas, har därmed ökat på ett påtagligt sätt. Till det kommer det faktum att det är särskilt svårt att utreda brott i de kriminella miljöerna liksom inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde.

Många remissinstanser framhåller att den höga lagstiftningstakten på området gör det svårt att bedöma både behovet av fler preventiva tvångsmedel och de samlade konsekvenserna för enskildas personliga integritet. De anser att ytterligare åtgärder inte bör vidtas innan den lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 2023 har utvärderats. Regeringen har förståelse för synpunkterna men anser att det underlag som utredningen har tagit fram är tillräckligt för att bedöma behovet av att kunna använda fler tvångsmedel i preventivt syfte. Även om vissa ändringar nyligen genomförts i preventivlagen är läget i samhället så pass allvarligt att det krävs ytterligare åtgärder för att de brottsbekämpande myndigheterna effektivt ska kunna förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Regeringen anser således att det finns goda skäl att utöka tvångsmedelskatalogen i preventivlagen till att omfatta fler tvångsmedel än i dag.

Hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning i preventivt syfte

Nuvarande reglering

Med hemlig rumsavlyssning avses avlyssning eller upptagning som görs i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud. Avlyssningen eller upptagningen ska avse tal i enrum, samtal mellan andra

eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till (27 kap. 20 d § rättegångsbalken). Det kan t.ex. handla om att installera avlyssningsutrustning i en lägenhet eller ett fordon där personer kommer att träffas för att prata om brottslig verksamhet. Det kan även handla om att rikta avlyssningsutrustning mot personer som träffas på ett kafé eller i en park för att diskutera brottsplaner.

Hemlig dataavläsning är en metod för de brottsbekämpande myndigheterna att med någon form av tekniskt hjälpmedel i hemlighet bereda sig tillgång till en dator eller annan teknisk utrustning som kan användas för kommunikation och därigenom få besked om hur utrustningen används eller har använts och vilken information som finns i den. Den hemliga dataavläsningen kan avse flera olika uppgifter, bl.a. rumsavlyssningsuppgifter. Sådana uppgifter kan tas upp t.ex. genom att mikrofonen i en mobiltelefon eller dator aktiveras i samband med ett möte mellan personer som träffas för att prata om brottslig verksamhet. Hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter motsvarar alltså sådana uppgifter som får hämtas in genom hemlig rumsavlyssning (1 och 2 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

Enligt nuvarande ordning får hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter endast användas i en förundersökning för att utreda brott.

Behovet och nyttan av att använda hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning för att förhindra allvarlig brottslighet

De brottsbekämpande myndigheterna har samstämmt uttryckt att de har ett påtagligt behov av att kunna använda hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter i ett tidigare skede för att kunna förhindra viss särskilt allvarlig brottslighet. Behovet av rumsavlyssning uppstår framför allt i situationer som liknar de som förekommer i förundersökningar, i synnerhet sådana förundersökningar som rör förstadier till brott. Avsaknaden av en möjlighet till preventiv hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning innebär att myndigheterna inte kan ta del av ett intressant samtal om det förs vid ett fysiskt möte.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket har i utredningen lämnat ett flertal exempel på situationer där de menar att det finns ett reellt behov av att i preventivt syfte använda hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter. Genom exemplen blir det enligt regeringen tydligt att de hemliga tvångsmedlen kompletterar såväl varandra som andra polisiära arbetsmetoder. De hemliga tvångsmedlen kan vara helt outhärliga i tidspressade situationer när fysisk spaning eller källdrivning inte hinns med eller av andra skäl inte kan användas. Exempelen visar också på behovet av att det finns ett visst utrymme för flexibilitet så att valet av tvångsmedel kan anpassas utifrån vad som är mest effektivt i en viss given situation.

Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att det finns ett konkret och påtagligt behov av att kunna använda hemlig rumsavlyssning och hemlig

dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet för att förhindra allvarlig brottslighet.

Mot bakgrund av hur hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter används i förundersökningsverksamheten och vilken nytta tvångsmedlen medför där bedömer regeringen att tvångsmedlen kan förväntas vara effektiva och medföra nytta även i underrättelseverksamheten. Det blir ännu tydligare med beaktande av att underrättelseverksamheten utökats under senare år. Även om ett visst tvångsmedel inte förväntas användas särskilt ofta kan åtgärden i det enskilda fallet vara mycket angelägen och ibland helt avgörande för att få den information som krävs för att förhindra ett visst nära förestående och allvarligt brott.

Tvångsmedlen ska få användas i preventivt syfte

Regeringen föreslår att hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska få användas i preventivt syfte för att förhindra brottslig verksamhet som innefattar

- de brott som anges i de särskilda brottskatalogerna i preventivlagen för vilka det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år
 - spioneri och utlandsspioneri
 - företagsspioneri, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makt
- räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter.

Hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska, när åtgärderna används i preventivt syfte, få riktas mot den som utövar eller, inom en organisation eller grupp, medvetet främjar den brottsliga verksamheten. Hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter ska endast få avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den person som åtgärden riktas mot.

Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska som huvudregel avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den person som åtgärden riktas mot kommer att uppehålla sig. Tillståndet ska få avse en stadigvarande bostad, som inte utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot, endast om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon kommer att uppehålla sig där.

Förbud mot avlyssning och övervakning

Regeringen föreslår att de avlyssnings- och övervakningsförbud som gäller när hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning används i en förundersökning ska gälla även när motsvarande åtgärder används i preventivt syfte för att förhindra brottslig verksamhet. Vidare föreslås att de förbud mot avlyssning och övervakning som finns i lagen om hemlig dataavläsning ska gälla

även vid användning av hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter i preventivt syfte. Förslaget innebär bl.a. att åtgärderna inte får avse vissa särskilt skyddade platser, t.ex. medieredaktioner, advokatkontor eller psykolog- och läkarmottagningar.

Tillträdestillstånd

Verkställigheten av hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning förutsätter ibland att myndigheterna i hemlighet får tillträde till vissa platser för att installera tekniska hjälpmedel. Enligt nuvarande ordning kan den verkställande myndigheten vid hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som används för att utreda brott i en förundersökning efter särskilt tillstånd, s.k. tillträdestillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång (27 kap. 25 a § första stycket rättegångsbalken). Därutöver finns det särskilda regler om tillträdestillstånd som gäller för hemlig dataavläsning (12 och 13 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

I propositionen föreslår regeringen att det ska införas en möjlighet att besluta om tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning när åtgärderna används för att förhindra brottslig verksamhet. Beslut om tillträdestillstånd ska få fattas under samma förutsättningar som gäller för motsvarande åtgärd i en förundersökning. Regeringen föreslår vidare att den befintliga möjligheten att besluta om tillträdestillstånd för hemlig dataavläsning även ska omfatta avläsning eller upptagning av rumsavlyssningsuppgifter när åtgärden används för att förhindra brottslig verksamhet.

Ett tillstånd till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning ska få knytas till en person

Nuvarande reglering

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska som huvudregel avse en viss plats. Platskravet gäller både när åtgärderna används för att utreda brott i en förundersökning och för att förhindra brottslighet i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Sedan den 1 oktober 2023 gäller dock att ett tillstånd till de nämnda tvångsmedlen inom ramen för en förundersökning får knytas till en skäligen misstänkt person i stället för en plats, om det finns särskilda skäl för det (27 kap. 20 b § tredje stycket och 20 e § tredje stycket rättegångsbalken, 4 a § fjärde stycket och 6 § fjärde stycket lagen om hemlig dataavläsning). Särskilda skäl kan finnas om det saknas rimliga förutsättningar att få tillgång till de uppgifter som behövs i utredningen genom ett tillstånd som avser en viss plats, t.ex. när samtal om brottslig verksamhet förs mellan de kriminella aktörerna när de är i rörelse utomhus på allmän plats (prop. 2022/23:126 s. 214 och 217).

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska, om tillståndet

avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, alltid förenas med villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. Dessutom är åklagaren skyldig att i samband med ansökan föreslå sådana villkor (27 kap. 21 § första och sjätte styckena rättegångsbalken och 14 och 18 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

När ett tillstånd till de aktuella tvångsmedlen knyts till den skäligen misstänkte finns det dessutom vissa begränsningar som gäller vid verkställigheten. Dessa begränsningar framgår direkt av lag och tar sikte på dels vilka platser som övervakning eller avlyssning får användas på eller riktas mot, dels vilka platser som de tekniska hjälpmedel som används vid övervakningen eller avlyssningen får placeras på (27 kap. 20 b § tredje stycket, 20 e § tredje stycket och 22 a § andra stycket rättegångsbalken, 4 a § fjärde stycket, 6 § fjärde stycket och 6 a § lagen om hemlig dataavläsning). När det gäller hemlig dataavläsning finns det också generella begränsningar i fråga om vilket avläsningsbart informationssystem som dataavläsningen får avse (11 § lagen om hemlig dataavläsning). Därutöver finns det ett generellt förbud mot avlyssning i vissa fall (27 kap. 22 § andra och tredje styckena rättegångsbalken och 27 § andra och tredje styckena lagen om hemlig dataavläsning).

Behovet och nyttan av att knyta ett tillstånd till en person för att förhindra allvarlig brottslighet

De brottsbekämpande myndigheterna har framfört att behovet av att knyta ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter till en person när åtgärden används för att förhindra brottslig verksamhet, är detsamma som när åtgärden används för att utreda brott i en förundersökning. Tullverket betonar att en sådan möjlighet skulle innebära att brottsbekämpningen blir mer ändamålsenlig och flexibel, vilket dagens förutsättningar kräver.

Som framgår av förarbetena till den lagändring som gör det möjligt att knyta ett tillstånd till de aktuella tvångsmedlen till en person när åtgärden används i en förundersökning kan platskravet leda till oacceptabla hinder i den brottsbekämpande verksamheten. Platskravet gör det nämligen svårt för myndigheterna att anpassa tvångsmedelsanvändningen till de kriminella aktörernas agerande. Det kan t.ex. vara så att platsen för ett möte mellan kriminella aktörer är okänd, att en redan känd plats för ett sådant möte ändras med kort varsel eller att samtal förs när de kriminella aktörerna är i rörelse på olika platser utomhus. Teknikutvecklingen innebär också att avlyssning på allmänna platser kan genomföras på ett sätt som medför lägre risker för intrång i utomstående personliga integritet än vad som tidigare varit möjligt. Vidare innebär den nya drönartekniken att det är möjligt att från luften kameraövervaka personer som är i rörelse eller som befinner sig på avsides platser eller utomhus på privata fastigheter. Kamerorna kan riktas och zoomas in mot de övervakade personerna, varför risken för integritetsintrång för utomstående är begränsad. Möjligheten att snabbt montera kameran och zooma in den på de personer som är

intressanta är inte begränsad till drönarkameror (prop. 2022/23:126 s. 143–153).

Den nya tekniken innebär ändrade förutsättningar och öppnar upp för att knyta ett tillstånd till en person. Även om det ännu inte finns något underlag för att bedöma hur motsvarande möjlighet inom ramen för en förundersökning har fallit ut anser regeringen att det underlag som utredningen lagt fram är tillräckligt för att bedöma behovet av att i underrättelseverksamheten kunna knyta ett tillstånd till en person. Svårigheterna vid tillämpningen av platskravet inom ramen för en förundersökning är ingen nyhet, utan problematiken har lyfts av de brottsbekämpande myndigheterna under en längre tid. Motsvarande svårigheter finns av naturliga skäl även inom underrättelseverksamheten eftersom den verksamheten riktar sig mot samma mycket säkerhetsmedvetna personkrets. Som Tullverket betonar är det viktigt att möjliggöra en viss flexibilitet i det brottsbekämpande arbetet så att minutoperativa åtgärder kan användas vid behov.

Sammantaget anser regeringen att det finns ett konkret och påtagligt behov av att kunna knyta ett tillstånd till de aktuella tvångsmedlen till en person i stället för en plats när åtgärderna används i preventivt syfte i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Regeringen konstaterar vidare att hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter är effektiva åtgärder för att utreda de allvarliga brott som motiverar respektive tvångsmedel. Enligt de brottsbekämpande myndigheterna kan det i vissa fall vara den enda möjligheten att få tillgång till den information som myndigheterna behöver för att kunna utreda ett visst brott. I förarbetena till den lagändring som gör det möjligt att knyta ett tillstånd till de aktuella tvångsmedlen till en person när åtgärden används i en förundersökning konstaterade regeringen att en sådan möjlighet kan förväntas minska de påtagliga olägenheter som har uppstått till följd av platskravet i kombination med de kriminellas beteende. Enligt regeringen kunde en möjlighet att knyta ett tillstånd till en person förväntas vara en tillräckligt effektiv åtgärd för att det skulle vara motiverat att införa den (prop. 2022/23:126 s. 149).

En möjlighet att knyta ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter till en person kan enligt regeringen förväntas vara en effektiv åtgärd och medföra stor nytta även i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns starka skäl som talar för att de nämnda tvångsmedlen bör få knytas till en person.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att ett tillstånd till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter ska få knytas till den person som åtgärden riktas mot i stället för till en viss plats, om det finns särskilda skäl. Ett sådant tillstånd ska förenas med villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte

kränks i onödan. Åklagaren ska föreslå sådana villkor i samband med ansökan. Förslaget motsvarar det som gäller i en förundersökning.

Vid verkställighet av ett tillstånd som knyts till en person ska samma begränsningar gälla som vid verkställighet av ett motsvarande tillstånd i en förundersökning.

Husrannsakan och undersökning på annat ställe

Nuvarande reglering

Bestämmelser om husrannsakan finns i flera olika lagar beroende på vad som är syftet med åtgärden. Den grundläggande regleringen finns i rättegångsbalken och tar sikte på husrannsakan och undersökning av andra utrymmen som görs för att utreda brott inom ramen för en förundersökning. En sådan husrannsakan får avse hus, rum eller slutet förvaringsställe (28 kap. 1 § rättegångsbalken). Även andra ställen som inte är tillgängliga för allmänheten, t.ex. gårdsplaner, fabriksområden, byggnadsplatser eller däck på fartyg, får undersökas (28 kap. 10 § rättegångsbalken).

Det finns även vissa möjligheter att göra husrannsakan för att förebygga, upptäcka eller förhindra brott enligt polislagen och lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

Behovet av att undersöka vissa utrymmen och platser för att förhindra allvarlig brottslighet

Enligt utredningen har de brottsbekämpande myndigheternas behov av att använda husrannsakan i preventivt syfte för att förhindra allvarlig brottslig verksamhet ökat sedan frågan övervägdes senast. Behovet är dessutom större än vad den befintliga regleringen i polislagen eller lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden medger. Den regleringen innehåller nämligen begränsningar i flera avseenden, t.ex. att åtgärden endast får avse vissa särskilt angivna platser eller endast får vidtas för att söka efter vissa särskilt angivna föremål (se t.ex. 20 a och 20 b §§ polislagen). Myndigheternas behov av att genomföra husrannsakingar i brottspreventivt syfte är emellertid inte begränsat till de utrymmen som omfattas av polislagen eller lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Det är snarare så att det, på samma sätt som i en förundersökning, kan uppstå behov av att undersöka olika slags utrymmen innefattande allt från bostäder till kontor, förråd, lagerlokaler och förvarings-skåp. En preventiv husrannsakan kan dessutom behöva göras för att söka efter annat än vapen, sprängämnen eller farliga föremål.

I de situationer som en ansökan om tillstånd att utföra en husrannsakan i preventivt syfte skulle kunna komma i fråga bedrivs enligt de brottsbekämpande myndigheterna i regel redan fysisk spaning och annan underrättelse-inhämtning, men det bedöms inte vara möjligt att med dessa metoder få fram den eftersökta informationen. I vart fall kan en sådan alternativ åtgärd framstå som avsevärt mindre effektiv än en husrannsakan.

Regeringen anser vid en sammantagen bedömning att möjligheterna att genomföra en husrannsakan i preventivt syfte enligt dagens regelverk inte är

tillräckliga för att de brottsbekämpande myndigheterna effektivt ska kunna förhindra allvarlig brottslighet. Enligt regeringen finns det därför ett påtagligt och konkret behov av att utöka möjligheterna att göra en husrannsakan i brottspreventivt syfte.

Vilka utrymmen och platser behöver kunna undersökas?

Myndigheternas behovsbeskrivningar ger stöd för att det finns ett mer övergripande behov av att i preventivt syfte kunna undersöka olika utrymmen, inklusive bostäder, i likhet med vad som gäller i en förundersökning. Enligt regeringen bör det därför vara möjligt att i preventivt syfte utföra husrannsakan i hus, rum eller slutet förvaringsställe och undersökning på ett annat ställe som inte är tillgängligt för allmänheten. Detta motsvarar de utrymmen som anges i 28 kap. 1 och 10 §§ rättegångsbalken.

Husrannsakan och undersökning på annat ställe kan förväntas vara effektiva åtgärder för att förhindra allvarlig brottslighet

Husrannsakan och undersökning på annat ställe används ofta för att utreda brott inom ramen för förundersökningar och är omvittnat effektiva åtgärder i brottsutredningar. Enligt nuvarande ordning kan husrannsakan i vissa situationer redan användas i brottspreventivt syfte med stöd av polislagen och lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Även i det sammanhanget bedöms åtgärderna vara effektiva verktyg i den polisiära verksamheten. I många fall bedöms tvångsmedlen vara mer effektiva än andra åtgärder, som t.ex. fysisk spaning.

Även med beaktande av att husrannsakan och undersökning på annat ställe, med hänsyn till preventivlagens begränsade tillämpningsområde, inte kan förväntas bli lika vanligt förekommande som i förundersökningar bedömer regeringen att tvångsmedlen kan förväntas vara effektiva även när de används i preventivt syfte.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att husrannsakan och undersökning på annat ställe ska få användas för att förhindra brottslig verksamhet som innefattar brott inom preventivlagens tillämpningsområde. Tvångsmedlen ska få användas om det finns anledning att anta att det därigenom kan utrönas omständigheter som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten eller för att söka efter föremål som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. De kvalifikationskrav som gäller för tvångsmedelsanvändning enligt preventivlagen ska gälla även för husrannsakan och undersökning på annat ställe.

Husrannsakan och undersökning på annat ställe ska få riktas mot den som utövar eller, inom en organisation eller grupp, medvetet främjar den brottsliga verksamheten. Husrannsakan och undersökning på annat ställe ska även få utföras hos någon annan om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kan utrönas omständigheter som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten.

En husrannsakan eller undersökning på annat ställe som utförs i preventivt syfte ska få verkställas i hemlighet. Vid en husrannsakan eller undersökning på annat ställe ska ett rum eller ett annat ställe få öppnas med våld, om det behövs. Den som närvarar vid en husrannsakan eller undersökning på annat ställe ska ha rätt att på begäran få ett bevis om åtgärden.

I propositionen anges att Riksdagens ombudsmän (JO) anser att det finns en risk för att den praktiska tillämpningen av reglerna kan uppfattas som ett utslag av trakasseri eller otillbörlig kontroll från statens sida. Lagrådet framför liknande synpunkter och framhåller att det ter sig svårbedömt huruvida utformningen av förslagen kan förhindra godtycke. Lagrådet anser att detta gäller inte minst husrannsakan och undersökning på annat ställe.

Regeringen framhåller att de strikta kvalifikationskrav som gäller för den preventiva tvångsmedelsanvändningen enligt preventivlagen är väl avvägda och ändamålsenliga. De avgränsar tillämpningsområdet på ett tydligt och förutsebart sätt och föreslås därför gälla även för de nu tillkommande tvångsmedlen. De ändamålsbestämmelser som föreslås kommer dessutom att ytterligare begränsa tillämpningsområdet för husrannsakan och undersökning på annat ställe. Regeringen utgår också från att de brottsbekämpande myndigheterna tar ansvar för att regleringen tillämpas på ett rättssäkert sätt och med den urskillning som krävs för att minimera risken för integritetsintrång. Detta säkerställs dessutom genom en oberoende förhandsprövning i domstol och den tillsyn som Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar. Regeringen delar därför inte den oro som framförs av JO och Lagrådet när det gäller den praktiska tillämpningen.

Genomsökning på distans

Nuvarande reglering

Sedan den 1 juni 2022 kan genomsökning på distans användas för att utreda brott i en förundersökning. Genomsökning på distans är ett eget tvångsmedel som ska ses som en förlängning av reglerna om bl.a. husrannsakan. Tvångsmedlet infördes mot bakgrund av den tekniska utvecklingen som möjliggjort att elektroniska uppgifter lagras på en annan plats än i den elektroniska kommunikationsutrustning som påträffas vid t.ex. en husrannsakan. Uppgifterna kan finnas lagrade i det s.k. molnet eller på externa servrar. De brottsbekämpande myndigheterna kan inom ramen för en husrannsakan söka igenom de handlingar som finns lokalt lagrade i en elektronisk kommunikationsutrustning som påträffas vid verkställigheten. För att genomsöka handlingar som lagras utanför den elektroniska kommunikationsutrustning som används för genomsökningen krävs emellertid ett beslut om genomsökning på distans (28 kap. 10 a och 10 b §§ rättegångsbalken). En genomsökning på distans innebär inte någon löpande övervakning av ett visst avläsningsbart informationssystem, utan genomsökningen ska ge en ögonblicksbild av det material som finns lagrat.

Behovet och nyttan av att söka efter externt lagrade handlingar för att förhindra allvarlig brottslighet

Enligt utredningen har de brottsbekämpande myndigheterna, som ett komplement till husrannsakan, ett påtagligt behov av regler som ger en möjlighet att få åtkomst till externt lagrat material även i preventivt syfte. Den elektroniska kommunikationsutrustning som kan påträffas vid en preventiv husrannsakan eller undersökning på annat ställe behöver kunna genomsökas på samma sätt som sådan utrustning som påträffas inom ramen för en förundersökning. På vilken plats handlingarna lagras är framför allt en konsekvens av de senaste årens teknikutveckling och beror i regel inte på användarens val. Den omständigheten bör därför inte påverka myndigheternas möjlighet att ta del av den aktuella informationen så länge den kan nå från den elektroniska kommunikationsutrustning som genomsöks.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns ett konkret och påtagligt behov av att kunna använda genomsökning på distans för att förhindra brottslig verksamhet. När förutsättningarna medger att en genomsökning på distans används i preventivt syfte kan åtgärden ge tillgång till lagrad information på samma sätt som i en förundersökning. Genomsökning på distans kan därmed förväntas vara en effektiv åtgärd även för att inhämta information när syftet med åtgärden är att förhindra brottslig verksamhet.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att genomsökning på distans ska få användas i preventivt syfte för att förhindra brottslig verksamhet som innefattar brott inom preventivlagens tillämpningsområde. Tvångsmedlet ska få användas för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten. De kvalifikationskrav som gäller för tvångsmedelsanvändning enligt preventivlagen ska gälla även för genomsökning på distans.

Genomsökning på distans ska få utföras i ett avläsningsbart informationssystem som kan antas ha använts av den som utövar eller, inom en organisation eller grupp, medvetet främjar viss brottslig verksamhet. Även i annat fall ska en genomsökning på distans få utföras om det finns synnerlig anledning att anta att det går att påträffa handlingar som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten. Genomsökning på distans ska endast få utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser. Med autentisering avses att tillgång till informationssystemet skapas med hjälp av t.ex. användarnamn och lösenord.

Genomsökning på distans i preventivt syfte ska få verkställas i hemlighet. Genomsökningen ska inte få avse uppgifter som enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken hindrar beslag. Beslagsförbudet i rättegångsbalken omfattar skriftliga handlingar som kan antas innehålla uppgifter som en befattningshavare eller någon annan som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, t.ex. en advokat eller en läkare, inte får höras som vittne om. Om det vid genomsökningen kommer fram uppgifter som hindrar beslag ska den omedelbart avbrytas i den del den avser sådana uppgifter.

En proportionalitetsbedömning ska göras i varje enskilt fall

Regeringen framhåller att en proportionalitetsbedömning ska göras i varje enskilt fall där användning av tvångsmedel kan komma i fråga. Skälen för att använda tvångsmedlet måste väga upp det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som åtgärden riktas mot eller för något annat motstående intresse för att tvångsmedlet ska få användas (5 § 2 preventivlagen och 3 § lagen om hemlig dataavläsning).

Lagrådet framhåller att förutsättningarna vid bedömningen av en begäran om tillstånd till tvångsmedel i preventivt syfte kan vara mindre precisa än då en förundersökning har inletts och att det därmed blir svårare att i det enskilda fallet bedöma behovet och proportionaliteten av åtgärden. Enligt regeringen finns det dock betydande likheter mellan de fall då preventivlagen är tillämplig och förundersökningar om förstadiet till brott, t.ex. stämpling eller förberedelse till mord, som ofta har brottspreventiva inslag. Behovet av att använda tvångsmedel för att få tillgång till information är i dessa situationer i hög grad jämförbart och bedömningen av åtgärdens proportionalitet likartad. Även om graden av precision hos de uppgifter som ligger till grund för en ansökan kan variera får uppgifterna inte vara så vaga eller diffusa att en reell prövning av proportionaliteten inte låter sig göras. Som Lagrådet konstaterar kommer ett stort ansvar att ligga på de tillståndsgivande organen och de organ som genomför tillsyn i efterhand.

Åtgärderna är proportionerliga och regleringen är förenlig med grundläggande fri- och rättigheter

Tvångsmedel som används i preventivt syfte innebär en inskränkning i den enskildes fri- och rättigheter, bl.a. den enskildes privat- och familjeliv. En möjlighet att använda de aktuella tvångsmedlen i preventivt syfte innebär, i förhållande till de befintliga möjligheterna att använda tvångsmedlen i en förundersökning, en ökad risk för intrång i enskildas personliga integritet eftersom det blir möjligt att använda tvångsmedlen i ett tidigare skede, redan innan det finns en mer konkretiserad brottsmisstanke. Fler personer kommer alltså att kunna utsättas för tvångsmedlen. Det finns dessutom en risk att fler utomstående, som inte själva är delaktiga i någon brottslig verksamhet, kan komma att utsättas för integritetsintrång genom att de t.ex. kommunicerar med den som är föremål för tvångsmedel. Samtidigt kan det integritetsintrång som ett tillstånd till preventiva tvångsmedel ger upphov till i det enskilda fallet variera beroende bl.a. på hur beslutet och verkställigheten utformas.

Regeringen framhåller vidare att tillämpningsområdet för de olika tvångsmedlen är avgränsat till att avse brottslig verksamhet som innefattar vissa särskilt allvarliga brott. När det gäller hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter, som är de hemliga tvångsmedel som anses innebära störst risk för allvarliga integritetsintrång, är tillämpningsområdet dessutom än mer begränsat. I preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning finns det också tydliga och strikta kvalifikationskrav som inne-

bär en ytterligare begränsning av de situationer som de preventiva tvångsmedlen kan komma att användas i. Dessa kvalifikationskrav ska gälla även för de nu tillkommande tvångsmedlen. En proportionalitetsbedömning ska vidare göras i varje enskilt fall och det är möjligt att förena ett tillstånd till tvångsmedel med villkor för att begränsa integritetsintrånget i det enskilda fallet. I de fall som ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller motsvarande hemlig dataavläsning knyts till en person ska tillståndet alltid förenas med villkor för att begränsa integritetsintrånget. Därutöver finns det ett väl utbyggt system med rättssäkerhetsgarantier, vilket bedöms vara både tillräckligt ur rättssäkerhetssynpunkt och förenligt med bl.a. regeringsformens och Europakonventionens krav. I vissa avseenden föreslås även att integritetsskyddet för den preventiva tvångsmedelsanvändningen byggs ut, bl.a. när det gäller förbud mot avlyssning och övervakning.

Förutsättningarna för att använda de aktuella tvångsmedlen kommer alltså att framgå tydligt av lag. Tvångsmedelsanvändningen syftar till att förhindra särskilt allvarlig brottslighet som i sig kan innebära betydande integritetsintrång för andra personer. Staten har en skyldighet att skydda sina medborgare mot brott. Den skyldigheten innebär bl.a. att staten måste se till att de brottsbekämpande myndigheterna har de verktyg som behövs för att förhindra och utreda brott. Intresset av att förhindra den allvarliga brottsligheten som preventivlagen och lagen om hemlig dataavläsning i preventivlagsfallen tar sikte på är mycket starkt och väger enligt regeringens bedömning tyngre än de risker som finns med det integritetsintrång som de aktuella tvångsmedlen innebär för enskilda.

Sammanfattningsvis anser regeringen att möjligheten att använda de olika tvångsmedlen i preventivt syfte, med de begränsningar och rättssäkerhetsgarantier som ställs upp, är proportionerliga åtgärder. Regeringen anser att den föreslagna regleringen är förenlig med regeringsformen och Europakonventionen.

Regleringen ska tidsbegränsas

Regeringen föreslår att regleringen som innebär att hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter, husrannsakan, undersökning på annat ställe och genomsökning på distans ska få användas i preventivt syfte för att förhindra brottslig verksamhet ska tidsbegränsas till utgången av september 2028. Även möjligheten att knyta ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller motsvarande uppgifter till en person i stället för en plats ska tidsbegränsas på samma sätt. Giltighetstiden motsvarar den som gäller för det utvidgade tillämpningsområdet i preventivlagen.

Lagrådet förordar att det i den fortsatta beredningen klargörs hur en utvärdering av förslagen ska göras och av vem. Regeringen konstaterar att det förhållandet att den nu föreslagna regleringen tidsbegränsas innebär att det redan finns en känd tidpunkt då den kommer att upphöra att gälla. I god tid före den

tidpunkten kommer de närmare formerna för en utvärdering att behöva bestämmas. Enligt regeringen finns det inte skäl att redan nu klargöra detta.

Verkställighetsåtgärder i preventivlagen

Ett reglerat förfarande för kopiering

För att brottsbekämpningen ska vara effektiv krävs inte bara att myndigheterna kan få tillgång till information, utan även att informationen kan säkras genom exempelvis kopiering. Regeringen föreslår därför att en handling som skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet ska få kopieras om den påträffas vid en sådan postkontroll, husrannsakan, undersökning på annat ställe eller genomsökning på distans som görs med stöd av preventivlagen.

Den som har rätt att verkställa ett beslut om husrannsakan, undersökning på annat ställe eller genomsökning på distans eller undersöka, öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett beslut om postkontroll ska få besluta om att en handling ska kopieras. En handling som inte får tas i beslag enligt beslagsförbudet i rättegångsbalken ska inte heller få kopieras. Det ska även finnas en särskild skyldighet att omedelbart förstöra en kopia av en handling i de delar som den omfattas av kopieringsförbudet.

Tillfälligt omhändertagande av elektronisk utrustning, kroppsvisitation och biometrisk autentisering

Digitala handlingar som är lagrade externt i exempelvis molntjänster går i många fall att få tillgång till genom olika elektroniska kommunikationsutrustningar, och inte bara den som vanligtvis används för att t.ex. logga in på tjänsten. Eftersom den som får närvara vid en genomsökning på distans i regel kan se vilka åtgärder som utförs finns det en risk att han eller hon försvårar genomsökningen, t.ex. genom att radera eller ändra en fil eller ett program med hjälp av en annan kommunikationsutrustning än den som omhändertagits. När en genomsökning på distans verkställs i en förundersökning finns det därför en möjlighet att tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från någon av de närvarande. I propositionen föreslår regeringen att elektronisk kommunikationsutrustning ska kunna omhändertas även i samband med en genomsökning på distans enligt preventivlagen. Åtgärden ska få vidtas endast om det kan antas att genomsökningen annars försvåras och först om den enskilde vägrar att följa en tillsägelse.

Enligt regeringen finns det även ett behov av att kunna kroppsvisitera personer som är närvarande vid verkställighet av en husrannsakan, undersökning på annat ställe eller genomsökning på distans. Det omfattar både kroppsvisitationer som utförs för att kunna verkställa ett tillfälligt omhändertagande av annan elektronisk kommunikationsutrustning, som kan användas för att försvåra en genomsökning på distans, och kroppsvisitationer som i övrigt bedöms nödvändiga för att tvångsmedelsanvändningen ska kunna verkställas. Regeringen föreslår att åtgärden ska få vidtas om det kan antas att verkställigheten

annars försvåras. Någon annan än den som tvångsmedelsanvändningen riktas mot ska få kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att verkställigheten annars försvåras. Rättegångsbalkens regler ska tillämpas i fråga om verkställigheten av en kroppsvisitation.

Regeringen föreslår vidare att biometrisk autentisering ska få användas om det finns anledning att anta att någon på så sätt kan öppna ett avläsningsbart informationssystem och en husrannsakan eller genomsökning på distans annars försvåras. Personen ska vara skyldig att på tillsägelse medverka till åtgärden och om han eller hon vägrar ska en polis eller tulltjänsteman få genomföra autentiseringen.

Rättssäkerhetsgarantier i preventivlagen

Användning av preventiva tvångsmedel i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ställer höga krav på att regelverket omges av rättssäkerhetsgarantier och kontrollmekanismer för att garantera en rättssäker tillståndsgivning och att intrången i den personliga integriteten inte blir större än vad som kan godtas enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Som framgår ovan innehåller reglerna om preventiv tvångsmedelsanvändning flera skyddsmekanismer för att säkerställa att tillämpningen är rättssäker och inte innebär obefogade intrång i enskildas integritet. Reglerna omfattar bl.a. krav på domstolsprövning, medverkan av offentliga ombud vid tillståndsprövningen i vissa fall och efterföljande tillsyn och kontroll av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I syfte att ytterligare stärka rättssäkerheten föreslår regeringen vissa förändringar och förtydliganden i preventivlagen, bl.a. tydligare regler för tillståndsbeslutens innehåll och stärkta förutsättningar för tillsyn.

Regeringen föreslår även att hemlig rumsavlyssning, husrannsakan, undersökning på annat ställe och genomsökning på distans ska omfattas av preventivlagens regler om användning av överskottsinformation. Reglerna innebär att åklagare, utan andra begränsningar än de som följer av proportionalitetsprincipen, får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av tvångsmedel får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet.

Genomsökning på distans i utlänningsärenden med kvalificerade säkerhetsaspekter

Grundläggande bestämmelser om utlänningsars rätt att vistas i Sverige och om avvisning och utvisning av utlänningar finns i utlänningslagen (2005:716). Utlänningslagen innehåller även särskilda bestämmelser om hur vissa ärenden med säkerhetsaspekter, s.k. säkerhetsärenden, ska hanteras.

För utlänningsärenden med kvalificerade säkerhetsaspekter gäller vid sidan av utlänningslagen reglerna i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Lagen gäller för utlänningar som kan antas komma att begå eller på annat sätt medverka till ett brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller annars kan

utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. Lagen, som trädde i kraft den 1 juli 2022, innehåller bestämmelser om utvisning och verkställighet av utvisningsbeslut samt om hur tvångsmedel får användas mot de utlänningar som omfattas av lagen. Reglerna innebär bl.a. att Säkerhetspolisen kan få tillstånd att besluta om husrannsakan för att klarlägga en utlännings kopplingar till terroristgrupper, delaktighet i terroristbrottslighet eller annan brottslighet som rör Sveriges säkerhet. Även kroppsbesiktning, kroppsvisitation och flertalet hemliga tvångsmedel får användas.

Regler om genomsökning på distans infördes i rättegångsbalken strax innan lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar trädde i kraft. Någon motsvarande reglering infördes inte i lagen och frågan berördes inte heller i förarbetena.

Som framgår ovan är genomsökning på distans ett eget tvångsmedel som ska ses som en förlängning av reglerna om bl.a. husrannsakan. Tvångsmedlet behövs för att de brottsbekämpande myndigheterna på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ska kunna få tillgång till handlingar som är lagrade externt. Enligt regeringen finns samma behov av att kunna använda genomsökning på distans enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar som enligt preventivlagen.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att genomsökning på distans ska få användas i ärenden enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Åtgärden ska få utföras för samma ändamål och under samma förutsättningar som en husrannsakan enligt den lagen. Det reglerade förfarandet för kopiering av handlingar i tillfälligt omhändertagen elektronisk kommunikationsutrustning som gäller enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar ska gälla även vid husrannsakan och genomsökning på distans enligt den lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2024. Ändringarna i preventivlagen som upphäver bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning, husrannsakan och undersökning på annat ställe, genomsökning på distans och möjligheten att knyta ett tillstånd till vissa tvångsmedel till en person ska träda i kraft den 1 oktober 2028. Även ändringarna i inhämtningslagen som upphäver utvidgningen av lagens tillämpningsområde genom en utökad brottskatalog ska träda i kraft den 1 oktober 2028.

Äldre föreskrifter i preventivlagen, inhämtningslagen, lagen om hemlig dataavläsning och lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar ska fortfarande gälla för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet. Vidare ska äldre bestämmelser om möjligheter att använda överskottsinformation i inhämtningslagen gälla för uppgifter från tvångsåtgärder som har verkställts före ikraftträdandet.

I lagrådsremissen föreslogs att lagändringarna skulle träda i kraft den 1 juli 2024. Lagrådet avstyrkte förslaget och anförde att det är angeläget att så omfattande och i förhållande till den enskilde ingripande förslag genomförs med

eftertanke och efter att nödvändiga utbildningsinsatser gjorts och rutiner och it-system skapats eller anpassats. Regeringen delar i och för sig Lagrådets uppfattning att det är viktigt att berörda myndigheter får tid att göra nödvändiga anpassningar i sin verksamhet. Samtidigt är det enligt regeringen ytterst angeläget att de lagändringar som nu föreslås träder i kraft skyndsamt. Vid en avvägning mellan dessa motstående intressen bedömer regeringen att lagändringarna bör träda i kraft den 1 september 2024.

Konsekvenser

Konsekvenser för enskilda

Regeringen bedömer att förslagen, även i ljuset av de lagändringar som nyligen har genomförts, sammantaget innebär en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Av propositionen framgår att några remissinstanser anser att regeringen bör tillsätta en särskild utredning för att utvärdera samtliga lagändringar som har gjorts på tvångsmedelområdet på senare tid med fokus på hur dessa har påverkat de grundläggande fri- och rättigheterna. Även Lagrådet framför liknande synpunkter och anför att det är starkt påkallat inte bara med en utvärdering av de tidsbegränsade bestämmelserna utan också med en samlad översyn av all reglering av preventiva tvångsmedel. Det skulle enligt Lagrådet skapa bättre förutsättningar för en bedömning av om effekten av de inskränkningar i den personliga integriteten som regleringen leder till kan anses godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Regeringen anför att frågan om tvångsmedelsregleringens påverkan på grundläggande fri- och rättigheter ska tas på stort allvar. I varje lagstiftningsprojekt på tvångsmedelsområdet görs en noggrann bedömning av hur förslagen påverkar de grundläggande fri- och rättigheterna, inklusive en bedömning av förslagets proportionalitet. I en del fall tidsbegränsas lagstiftningen för att göra det möjligt att utvärdera den. En särskild översyn av rättssäkerhetsgarantierna och mekanismerna som skyddar den personliga integriteten vid användning av hemliga tvångsmedel gjordes dessutom 2018 av Utredningen om rättssäkerhetsgarantier vid användningen av vissa hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61). Utredningen fann att det svenska systemet huvudsakligen låg i linje med Europakonventionens krav. Flera av utredningens förslag på förbättringar i fråga om t.ex. överskottsinformation och dokumentation har även lett till lagstiftning.

Av integritetsskäl har flera lagar och bestämmelser som rör hemliga tvångsmedel inledningsvis begränsats i tiden för att sedan utvärderas. Som framgår ovan finns det enligt regeringen goda skäl att tidsbegränsa även merparten av de förslag som nu lämnas. Eftersom giltighetstiden föreslås motsvara den som gäller för det utvidgade tillämpningsområdet i preventivlagen blir det möjligt att utvärdera förslagen och deras effektivitet i ett sammanhang. Vid en sådan utvärdering kan förslagets påverkan på grundläggande fri- och rättigheter

granskas på nytt och vägas mot behovet av en effektiv brottsbekämpning. Vidare kan även frågan om huruvida reglerna bör förändras i något avseende övervägas, i ljuset av både de lagändringar som nu föreslås och de som nyligen har genomförts.

Ekonomiska konsekvenser

Regeringen bedömer att förslagen leder till ökade kostnader för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I enlighet med budgetpropositionen för 2024 tillförs Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden medel fr.o.m. 2025 för att finansiera dessa kostnader. I övrigt bedöms de kostnadsökningar som förslagen kan medföra inte vara större än att de kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet våren 2021 behandlade motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om utökade möjligheter till husrannsakan i kända kriminella miljöer för att förebygga och förhindra bl.a. skjutningar och sprängningar (bet. 2020/21:JuU25 s. 57). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:289).

I samband med behandlingen av propositionen Nya regler om husrannsakan för att söka efter vapen och andra farliga föremål (prop. 2020/21:216) föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att ge polisen befogenhet att i brottsförebyggande syfte söka efter vapen och andra farliga föremål i enskilda lägenhetsförråd (bet. 2021/22:JuU2 s. 11). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:18).

Regeringens redovisning av riksdagens tillkännagivanden

I propositionen uppger regeringen att de tillkännagivanden som redovisats ovan är tillgodosedda genom regeringens förslag och att tillkännagivandena därmed är slutbehandlade.

Motionerna

Avslag och delvis avslag på propositionen

I kommittémotion 2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1 föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå regeringens proposition.

Rasmus Ling m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2876 yrkande 2 att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att använda hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning i preventivt syfte. I yrkande 3 föreslås att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att använda husrannsakan och undersökning på annat ställe inom preventivlagens tillämpningsområde. Slutligen föreslås i yrkande 7 att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att knyta ett tillstånd

till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning till en person.

Ikraftträdande

Ulrika Liljeberg m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2879 yrkande 5 att riksdagen ska besluta att de lagändringar som enligt regeringens förslag ska träda i kraft den 1 september 2024 i stället ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Brottskatalogen i inhämtningslagen

I kommittémotion 2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att utökningen av brottskatalogen i inhämtningslagen ska omfatta enbart vissa brott och brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form.

Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen

Ulrika Liljeberg m.fl. (C) anför i kommittémotion 2023/24:2879 yrkande 3 att åklagare vid Ekobrottsmyndigheten bör ges befogenhet att fatta beslut i ärenden enligt inhämtningslagen som handläggs vid myndigheten.

I kommittémotion 2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 6 anføres att beslut om att hämta in uppgifter enligt inhämtningslagen bör fattas av en domstol.

Överskottsinformation

I kommittémotion 2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att tydligare reglera användningen och hanteringen av överskottsinformation. I yrkande 5 anføres att regelverket för överskottsinformation bör göras mer enhetligt.

Resurser för tillsyn

Ulrika Liljeberg m.fl. (C) anför i kommittémotion 2023/24:2879 yrkande 2 att regeringen bör säkerställa att de myndigheter som utövar tillsyn över tvångsmedelslagstiftningen har de resurser som krävs för att utföra sina uppgifter på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt.

Översyn och utvärdering

Ardalan Shekarabi m.fl. (S) begär i motion 2023/24:2871 yrkande 1 att regeringen omgående ska genomföra en samlad översyn av all reglering av preventiva tvångsmedel. En liknande begäran finns i kommittémotion 2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

I motion 2023/24:2871 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 2 anføres att den nya lagstiftningen om preventiva tvångsmedel bör utvärderas kontinuerligt.

I kommittémotion 2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2 anfördes att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att göra en bred översyn av användningen av hemliga tvångsmedel och deras konsekvenser för skyddet för den personliga integriteten.

I kommittémotion 2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1 efterfrågas en parlamentarisk utredning för att skapa en sammanhållen politik på tvångsmedelsområdet.

Utskottets ställningstagande

För en effektiv brottsbekämpning är det i vissa fall nödvändigt att myndigheterna har tillgång till tvångsmedel. Användningen av tvångsmedel medför emellertid inskränkningar i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen och Europakonventionen. För preventiva tvångsmedel är en särskild riskfaktor att det saknas en konkret brottsmisstanke, vilket kan medföra att tvångsmedlet i fler fall kommer att användas mot en person som senare visar sig inte vara delaktig i någon brottslig verksamhet. Utökade möjligheter att använda sådana tvångsmedel måste därför föregås av noggranna överväganden där brottsbekämpningens effektivitet vägs mot den personliga integriteten.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de senaste årens brotts-, teknik- och samhällsutveckling innebär att de brottsbekämpande myndigheterna behöver arbeta på ett delvis annat sätt än tidigare. Även om flera lagstiftningsåtgärder redan har vidtagits på området för hemliga tvångsmedel finns ett påtagligt behov av ytterligare åtgärder för att stärka myndigheternas förutsättningar att på ett effektivt sätt förebygga, förhindra och upptäcka allvarlig brottslighet. Som framgår ovan har utskottet också efterfrågat lagändringar som innebär utökade möjligheter att använda tvångsmedel i brottsförebyggande syfte.

Utskottet ser därför positivt på att regeringen nu har överlämnat ett lagförslag som innebär att möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel utökas. Förslagen innebär sammantaget en ökad risk för intrång i den personliga integriteten men bidrar samtidigt till att förbättra möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att förebygga och förhindra allvarlig brottslighet. Utskottet delar regeringens uppfattning att förslagen, även i ljuset av de lagändringar som nyligen har genomförts, sammantaget innebär en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att lagändringarna bör träda i kraft den 1 september 2024.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den föreslagna lagstiftningen har fått en väl avvägd utformning och att riksdagen bör bifalla regeringens lagförslag och avslå motionerna 2023/24:2865 (V) yrkande 1, 2023/24:2876 (MP) yrkandena 2, 3 och 7 samt 2023/24:2879 (C) yrkande 5. Utskottet föreslår även en mindre, redaktionell justering av lagtexten.

Mot bakgrund av att utskottet ställt sig bakom regeringens förslag saknas det anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande om att begränsa brottskatalogen och kvalifikationskraven i inhämtningslagen som efterfrågas i motion 2023/24:2879 (C) yrkande 4. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet instämmer vidare i regeringens bedömning att beslut om inhämtning av uppgifter enligt inhämtningslagen bör fattas av åklagare vid Åklagarmyndigheten. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2876 (MP) yrkande 6 och 2023/24:2879 (C) yrkande 3.

Även när det gäller användning av överskottsinformation anser utskottet att regeringens förslag är väl avvägt. Utskottet avstyrker därför motion 2023/24:2876 (MP) yrkandena 4 och 5 om en tydligare och mer enhetlig reglering.

Utskottet konstaterar vidare att behovet av ökade resurser för tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel har uppmärksammats i budgetpropositionen för 2024. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som föreslås i motion 2023/24:2879 (C) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

Av integritetsskäl är merparten av de förslag som regeringen lämnar tidsbegränsade. Eftersom giltighetstiden föreslås motsvara den som gäller för det utvidgade tillämpningsområdet i preventivlagen som trädde i kraft den 1 oktober 2023 blir det, som regeringen påpekar, möjligt att utvärdera förslagen och dess effektivitet i ett sammanhang. Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte finns skäl att redan nu bestämma det närmare innehållet i och formerna för en sådan utvärdering. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2865 (V) yrkande 2, 2023/24:2871 (S) yrkandena 1 och 2, 2023/24:2876 (MP) yrkande 1 samt 2023/24:2879 (C) yrkande 1.

Avslutningsvis har utskottet inte något att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandena.

Reservationer

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag ser med stor oro på den utveckling som skett sedan början av 2000-talet och som lett till att vi allt snabbare närmar oss ett övervakningssamhälle. Frågor om personlig integritet och mänskliga rättigheter får gång på gång stå tillbaka. Varje inskränkning har motiverats utifrån skenbart goda syften som effektivare brottsbekämpning och ett generellt ökat skydd för invånarna. Sammantaget framstår dock helheten av två decenniers skärpta lagar när det gäller t.ex. kamerabevakning, hemliga tvångsmedel, signalspaning, utlänningskontroll och åtgärder i syfte att hindra terrorism som illavarslande. Varje inskränkning som godtas tenderar att bereda väg för ännu fler och mer ingripande åtgärder. Argument i stil med att den som har rent samvete inte har något att frukta riskerar att bli urvattnade floskler ju fler inskränkningar av den personliga integriteten som accepteras. Konsekvenserna för samhällsklimatet och demokratin på lång sikt är oroande.

När det gäller förslaget om att utöka tillämpningsområdet för inhämtningslagen anser flera remissinstanser att den höga lagstiftningstakten på området för hemliga tvångsmedel gör det svårt att bedöma behovet och nyttan av att kunna använda lagen i fler fall. Några remissinstanser har även synpunkter på bl.a. regleringen av överskottsinformation och beslutsordningen i inhämtningslagen. Lagrådet skriver t.ex. i sitt yttrande att beslut enligt inhämtningslagen bör fattas av allmän domstol, eftersom inhämtningen kommer att kunna ske i realtid med egen teknik, vilket gör att nivån på potentiella integritetsintrång blir mer ingripande. Jag instämmer i remissinstansernas och Lagrådets synpunkter. Även om regeringens förslag handlar om grova brott som självfallet ska förebyggas och beivras så bör en samlad översyn av såväl tvångsmedelslagstiftningen som tillämpningen av den göras innan nya förslag läggs fram i riksdagen.

Flera remissinstanser avstyrker också regeringens förslag om att hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning, husrannsakan och

undersökning på annat ställe ska få användas i preventivt syfte. Huvudinvändningarna handlar om att behovet inte är tillräckligt utrett, att det är tveksamt vilken nytta tvångsmedlen skulle medföra och att åtgärderna inte är proportionerliga. Både hemlig rumsavlyssning och husrannsakan som verkställs i hemlighet är tvångsmedel som är mycket ingripande för den personliga integriteten. Jag är inte beredd att stå bakom ett förslag som kan riskera att stora grupper av människor som inte ens är misstänkta för konkreta brott utsätts för dessa hemliga tvångsmedel i preventivt syfte.

Även förslaget om att ett tillstånd i vissa fall ska få knytas till en person avstyrks av flera remissinstanser som ifrågasätter om behovet och nyttan av åtgärderna överväger integritetsintrånget. Advokatsamfundet understryker t.ex. att den krets av personer som kan drabbas av tvångsmedlen är vidare än den i en förundersökning och att det är svårare att överblicka vilka personer som åtgärden kommer att riktas mot och vilka som kommer att drabbas. Jag delar remissinstansernas farhågor och anser att det är både orimligt och oproportionerligt att i preventivt syfte övervaka människor på det sätt som regeringen föreslår.

Jag noterar också de allmänna synpunkter som Lagrådet har på förslagen, bl.a. när det gäller den ökade integritetsrisken för tredje man och tidsaspekten för att genomföra förslagen.

Avslutningsvis anser jag att regeringens förslag måste ses som en helhet och i ljuset av både tidigare och kommande lagändringar av liknande karaktär. Sammantaget kan bestämmelserna om och användningen av hemliga tvångsmedel ifrågasättas utifrån brister i rättssäkerheten, bristande proportionalitet och oklar effektivitet. De åtgärder som regeringen föreslår för att stärka enskildas rättssäkerhet är inte tillräckliga för att motverka bristerna.

Mot denna bakgrund anser jag att riksdagen bör avslå regeringens förslag.

2. Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott, punkt 2 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
2. lag om ändring i lagen (2023:538) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
3. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

4. lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet med den ändringen att ordet ”att” i ingressen i uttrycket ”att ska ha följande lydelse” ska utgå,

5. lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas under rättelseverksamhet,

6. lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas under rättelseverksamhet,

7. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

8. lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlåningar,

med den ändringen att lagarna under punkterna 1, 4, 5, 7 och 8 ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:117 punkterna 2, 3 och 6 samt motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 5,

bifaller delvis proposition 2023/24:117 punkterna 1, 4, 5, 7 och 8 samt avslår motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 2, 3 och 7.

Ställningstagande

Jag anser att de lagändringar som enligt regeringens förslag ska träda i kraft den 1 september 2024 i stället ska träda i kraft den 1 januari 2025 för att ge berörda myndigheter en rimlig möjlighet att förbereda sig för att kunna tillämpa den nya lagstiftningen på ett rättssäkert sätt.

3. Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott, punkt 2 (MP)

av Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott i de delar det avser 1 b, 1 c, 4 b, 4 c, 8 c och 9 b §§ samt antar lagförslaget i övrigt med den ändringen att 1, 4 a, 5, 5 a, 6, 6 b, 8, 8 b, 9 d, 9 e, 9 g, 11, 13, 16 och 17 §§ ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:538) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

c) avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott i de delar det avser 1 b, 1 c, 4 a–4 c, 5, 5 a, 8, 8 b, 8 c, 9 b och 11 §§ samt antar lagförslaget i övrigt,

d) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet med den ändringen att ordet ”att” i ingressen i uttrycket ”att ska ha följande lydelse” ska utgå,

e) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet,

f) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet,

g) avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning i de delar det avser 7, 8 a, 8 b, 14 och 29 §§ samt antar lagförslaget i övrigt med den ändringen att 18 § ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,

h) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlåningar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:117 punkterna 2, 4–6 och 8 samt motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 2, 3 och 7,

bifaller delvis proposition 2023/24:117 punkterna 1, 3 och 7 samt avslår motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser, liksom flera remissinstanser, att det inte är proportionerligt att använda hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning innan en förundersökning har inletts. En möjlighet att använda tvångsmedlen i preventivt syfte medför extra stora intrång i den personliga integriteten, eftersom det inte finns någon konkret brottsmisstanke och kretsen av individer som kan komma att omfattas är betydligt större. Som Lagrådet framhåller är förutsättningarna vid bedömningen av en begäran om tillstånd till tvångsmedel i preventivt syfte mindre precisa än då en förundersökning har inletts, och det blir därmed svårare att i det enskilda fallet bedöma behovet och proportionaliteten av åtgärden. Jag anser inte att de riktlinjer som ligger till grund för användningen av hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning i preventivt syfte är tillräckligt precisa. Riksdagen bör därför avslå propositionen i den del som handlar om att använda hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning i preventivt syfte.

Jag anser inte heller att det bör införas en möjlighet att använda husrannsakan och undersökning på annat ställe inom preventivlagens tillämpningsområde förrän redan etablerade tvångsmedel har utretts ordentligt. Innan behovet utreds är det oproportionerligt och svårt att avgöra vilka effektivitetsvinster

som ytterligare tvångsmedel medför. Vidare finns det redan i dag möjlighet att genomföra husrannsakan i preventivt syfte. Jag menar även att den kritik som JO framför, att de låga krav som ställs i preventivlagen kan leda till att tillämpningen av reglerna uppfattas som ett utslag av trakasseri eller otillbörlig kontroll från statens sida, är att särskilt beakta. Mot den bakgrunden anser jag att riksdagen bör avslå propositionen även i den del som handlar om att använda husrannsakan och undersökning på annat ställe inom preventivlagens tillämpningsområde.

Vidare kommer en möjlighet att knyta ett tillstånd till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning till en person att få allvarliga konsekvenser för den personliga integriteten. När ett tillstånd knyts till en person blir det hemliga tvångsmedlet mindre precist. Det finns inget sätt att kontrollera vem personen interagerar med, vilket kan leda till att man i onödan allvarligt kränker oskyldiga personers rätt till privatliv. Det kan komma att drabba individer som inte har något som helst med kriminalitet att göra. Att oskyldiga kan utsättas för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning enbart för att de interagerar eller bor med en person som de inte har en aning om är kriminell är mycket ingripande och kan inte anses proportionerligt. Det handlar om en alltför svag brottsmisstanke i ett alldeles för tidigt skede för att kunna motivera så pass integritetskränkande åtgärder. Mängden överskottsinformation som samlas in och oskyldiga som drabbas är djupt problematisk. Riksdagen bör därför avslå propositionen även i den del som handlar om att knyta ett tillstånd till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning till en person.

4. Brottskatalogen i inhämtningslagen, punkt 3 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Förslaget att utöka brottskatalogen i inhämtningslagen kan anses motiverat när det gäller grovt skattebrott, grov smuggling, grovt tullbrott, grov olovlig befattning med smuggelgods, grovt penningtvättsbrott, näringspenningtvätt, grovt brott, och grov marknadsmanipulation. I övriga delar medför förslaget

alltför långtgående inskränkningar i de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna. Jag anser dessutom att de nya befogenheterna enbart ska avse brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

5. Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen, punkt 4 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Den nya lagstiftningen innebär att den utökade brottskatalogen i inhämtningslagen till stor del handläggs av Ekobrottsmyndigheten. För att säkerställa en effektiv hantering bör därför även åklagare vid Ekobrottsmyndigheten ges befogenhet att fatta beslut i ärenden enligt inhämtningslagen som handläggs vid myndigheten.

6. Beslut i ärenden enligt inhämtningslagen, punkt 4 (MP)

av Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 6 och
avslår motion

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att åklagare vid Åklagarmyndigheten ska fatta beslut i ärenden enligt inhämtningslagen även för det utökade tillämpningsområdet.

Jag anser att det vore lämpligare om sådana ärenden i stället hanteras av domstol eftersom Åklagarmyndigheten inte uppfyller det krav på oberoende som EU-domstolen ställer upp. Förslaget kritiserar också av både JO och JK som efterfrågar en mer ingående analys av förslagets förenlighet med unionsrätten.

Jag menar att den utökning av tillämpningsområdet som regeringen föreslår ställer ytterligare krav på oberoende och att Sverige fullgör sina internationella åtaganden. Att domstol fattar beslut i ärenden enligt inhämtningslagen framstår som lämpligare för att uppfylla dessa krav.

7. Överskottsinformation, punkt 5 (MP)

av Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Bestämmelserna om överskottsinformation i rättegångsbalken och preventivlagen ändrades den 1 oktober 2023 på så sätt att de begränsningar som tidigare fanns när det gäller användningen av överskottsinformation från hemliga tvångsmedel togs bort. Redan i samband med behandlingen av det lagförslaget anförde företrädare för Miljöpartiet att användningen av överskottsinformation borde begränsas och förtydligas. När det nu introduceras nya, mer ingripande och mindre precisa tvångsmedel, samtidigt som brottskatalogen i inhämtningslagen utvidgas till att omfatta ekonomiska brott där individers säkerhet inte hotas, är det av ännu större vikt att på ett tydligt sätt reglera och begränsa användningen av överskottsinformation.

Det finns svåra avvägningar att göra när det kommer till användandet av överskottsinformation. Å ena sidan kan det te sig naturligt att information om allvarlig brottslighet som har kommit fram genom användning av hemliga tvångsmedel får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet. För att förhindra allvarlig brottslighet och vända samhällsutvecklingen krävs det att de brottsbekämpande myndigheterna har möjlighet att utnyttja sina resurser till fullo. Å andra sidan måste det finnas tydliga begränsningar och riktlinjer för hur man använder information som inte har något samband med den brottsliga verksamhet som har motiverat tvångsmedelsanvändningen. En alldeles för låg ribba kan leda till att överskottsinformation används på ett integritetskränkande och rättsosäkert sätt.

Regeringens förslag innebär att mängden känslig information som samlas in kommer att vara betydligt större än tidigare och att fler människor som inte har någonting med brottslighet att göra kommer att få sina personliga uppgifter insamlade utan att de har vetskap om det. Denna information kommer i sin tur att hanteras på olika sätt av olika myndigheter. Åklagarmyndigheten hanterar information enligt rättegångsbalken och preventivlagen, medan andra brottsbekämpande myndigheter hanterar information enligt inhämtningslagen. För att säkerställa att känslig information hanteras och bedöms på ett rättssäkert sätt måste det finnas ett enhetligt regelverk, annars finns det risk att mycket känslig information används på ett godtyckligt och rättsosäkert sätt.

Jag anser att användningen och hanteringen av överskottsinformation bör följas upp och utvärderas samt att regelverket bör göras tydligare och mer enhetligt.

8. Resurser för tillsyn, punkt 6 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Förslagen i propositionen leder till ökade kostnader för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, JO och JK. Regeringen behöver därför säkerställa att dessa myndigheter ges tillräckliga resurser och löpande utvärdera att myndigheterna har de resurser som krävs för att utföra sina uppgifter på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt.

9. Översyn och utvärdering, punkt 7 (S, V, C, MP)

av Ardalan Shekarabi (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S), Mattias Vepsä (S), Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C), Rasmus Ling (MP) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2,
2023/24:2871 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt
2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1 och
bifaller delvis motion
2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt såväl grundlagen som internationella konventioner är vår personliga integritet och vårt privatliv skyddat, t.ex. när det gäller kroppsliga ingrepp men också mot att staten ska kunna kontrollera våra brev, avlyssna våra samtal och genomgå våra hem. Skyddet för den personliga integriteten får bara begränsas för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den.

Som framgår av bl.a. Lagrådets yttrande innebär förslagen i propositionen att ytterst integritetskränkande åtgärder kan riktas mot en avsevärt vidare krets av personer än som nu är fallet. Integritetsrisken för tredje man ökar och det kan i flera fall komma att visa sig att den person som utsatts för åtgärden inte var delaktig i någon brottslig verksamhet.

Redan i dag finns det dessutom stora möjligheter för de brottsbekämpande myndigheterna att använda hemliga tvångsmedel både vid utredning av brott och i preventivt syfte. Lagregleringen på området har utökats i snabb takt, vilket har medfört att den är komplex, svåröverskådlig och delvis överlappande. Nya regler om utökad användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte trädde i kraft så sent som i oktober 2023. Dessa lagändringar har ännu inte utvärderats.

Som Lagrådet framhåller samspekar de nu föreslagna lagändringarna med flera av de ändringar som nyligen har genomförts. Sammantaget innebär ändringarna stora inskränkningar av den personliga integriteten. Flera remissinstanser efterlyser en helhetssyn på regleringen av hemliga tvångsmedel och anser att det är svårt att överblicka de samlade och långsiktiga effekterna av regeringens förslag. Även Lagrådet anser att det är starkt påkallat inte bara med en utvärdering av de tidsbegränsade bestämmelserna utan också med en samlad översyn av all reglering av preventiva tvångsmedel. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen snarast bör tillsätta en utredning i syfte att göra en bred översyn av samtliga preventiva och hemliga tvångsmedel och deras konsekvenser för skyddet för den personliga integriteten.

Flera av förslagen i propositionen är tidsbegränsade och ska enligt regeringen utvärderas. Regeringen har dock valt att inte följa Lagrådets uppmaning att klargöra hur utvärderingen ska göras och av vem. Vi anser att en så ingripande lagstiftning som den nu föreslagna bör utvärderas kontinuerligt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:538) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar.

Följdmotionerna

2023/24:2865 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2023/24:117 Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att göra en bred översyn av användningen av hemliga tvångsmedel och deras konsekvenser för skyddet för den personliga integriteten och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2871 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående genomföra en samlad översyn av all reglering av preventiva tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontinuerlig utvärdering och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2876 av Rasmus Ling m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk utredning för att skapa en sammanhållen politik på tvångsmedelsområdet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår den del i propositionen som rör att använda hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning i preventivt syfte.
3. Riksdagen avslår den del i propositionen som rör att använda husrannsakan och undersökning på annat ställe inom preventivlagens tillämpningsområde.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare reglera användningen och hanteringen av överskottsinformation och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra regelverket för överskottsinformation mer enhetligt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en domstol bör fatta beslut i ärenden enligt inhämtningslagen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen avslår den del i propositionen som rör att knyta ett tillstånd till preventiv hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och motsvarande hemlig dataavläsning till en person.

2023/24:2879 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att göra en samlad översyn och utvärdering av användningen av samtliga preventiva tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att de myndigheter som utövar tillsyn över den aktuella lagstiftningen har de resurser som krävs för att utföra sina uppgifter på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åklagare vid Ekobrottsmyndigheten bör ges befogenhet att fatta beslut enligt inhämtningslagen i ärenden som handläggs vid myndigheten och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utökningen av brottskatalogen avseende inhämtningslagen ska omfatta enbart vissa brott och brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen beslutar att lagändringarna som ska träda i kraft den 1 september 2024 i stället ska träda i kraft den 1 januari 2025.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott¹

dels att nuvarande 2, 3, 4 och 5 §§ ska betecknas 4, 4 a, 2 och 3 §§,

dels att 1 §, de nya 3–4 a §§, 6–6 b, 8, 11, 13, 14, 16 och 17 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas 19 nya paragrafer, 1 b, 1 c, 4 b–5 a, 8 a–e och 9 a–g §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken eller postkontroll enligt 4 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken, *husrannsakan enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken, undersökning på annat ställe enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken, genomsökning på distans enligt 28 kap. 10 a § rättegångsbalken* eller postkontroll enligt 2 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

1. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,
2. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

¹ Senaste lydelse av 4 § 2023:537.

² Senaste lydelse 2023:537.

3. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,

4. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller grov olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 6 a, 6 b eller 8 § eller 10 § andra stycket, 10 a § andra stycket eller 10 b § andra stycket brottsbalken,

5. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning,

6. terroristbrott, deltagande i en terroristorganisation, grovt brott, samröre med en terroristorganisation, grovt brott, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, eller utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, enligt 4 §, 4 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket, 6 § tredje stycket, 7 § tredje stycket, 8 § tredje stycket eller 9 § tredje stycket terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. mord, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1, 2 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

7. mord, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Ett tillstånd enligt första stycket får också beviljas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befäras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

1 b §

Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning enligt 27 kap. 20 d § första stycket rättegångsbalken får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

1. grov mordbrand eller grov allmänfarlig ödeläggelse enligt 13 kap. 2 § eller 3 § tredje stycket brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. uppror eller väpnat hot mot laglig ordning enligt 18 kap. 1 eller 3 § brottsbalken,

3. högförräderi, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri eller grovt utlandsspioneri enligt 19 kap. 1, 5, 6, 6 a eller 6 b § brottsbalken,

4. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

5. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

6. mord, synnerligen grov misshandel eller människorov enligt 3 kap. 1 § eller 6 § andra stycket eller 4 kap. 1 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Ett tillstånd enligt första stycket får också beviljas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

1 c §

Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning enligt 27 kap. 20 d § första stycket rättegångsbalken får, utöver vad som anges i 1 b §, beviljas om

1. det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp

kommer att utövas brottslig verksamhet som innefattar

a) mord, människorov eller grov allmänfarlig ödeläggelse enligt 3 kap. 1 §, 4 kap. 1 § första stycket eller 13 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken,

b) synnerligen grovt narkotikabrott enligt 3 § andra stycket narkotikastrafflagen (1968:64),

c) grovt vapenbrott eller synnerligen grovt vapenbrott enligt 9 kap. 1 a § första eller andra stycket vapenlagen (1996:67),

d) synnerligen grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara enligt 6 § fjärde stycket, 6 a § tredje eller fjärde stycket eller 6 b § tredje eller fjärde stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller

e) grovt eller synnerligen grovt brott enligt 29 a § första eller andra stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

2. det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

5 §

Ett tillstånd enligt denna lag får beviljas endast om

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra *sådan brottslig verksamhet som avses i 1 eller 1 a §*, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som *avses i 1 eller 1 a §* eller för något annat motstående intresse.

3 §³

Ett tillstånd *till tvångsmedel* enligt denna lag får beviljas endast om

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra *den brottsliga verksamheten*, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som *åtgärden riktas mot* eller för något annat motstående intresse.

³ Senaste lydelse av tidigare 5 § 2023:537.

2 §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 1 eller 1 a § får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den person som avses i 1 eller 1 a § eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den person som avses i 1 eller 1 a § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Avlyssning eller övervakning får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

3 §

Hemlig kameraövervakning enligt 1 eller 1 a § får endast avse

1. en plats där den person som avses i 1 eller 1 a § kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 eller 1 a § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

4 §⁴

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den person som åtgärden riktas mot eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den person som åtgärden riktas mot under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

4 a §⁵

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning får endast avse

1. en plats där den person som åtgärden riktas mot kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

Trots första stycket får ett tillstånd till hemlig kameraövervakning avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att övervakningen riktas mot en plats där den personen kan antas komma att uppehålla sig. De tekniska hjälpmedel som används

⁴ Senaste lydelse av tidigare 2 § 2023:537.

⁵ Senaste lydelse av tidigare 3 § 2023:537.

får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

4 b §

Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning får endast avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den person som åtgärden riktas mot kommer att uppehålla sig. Tillståndet får avse en stadigvarande bostad, som inte utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot, endast om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon kommer att uppehålla sig där.

Trots första stycket får ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att avlyssningen riktas mot en plats där det finns särskild anledning att anta att den personen kommer att uppehålla sig. Avlyssningen får riktas mot en stadigvarande bostad, som inte utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot, endast om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon kommer att uppehålla sig där. De tekniska hjälpmedel som används får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

4 c §

En husrannsakan eller en undersökning på annat ställe får utföras

1. om det finns anledning att anta att det därigenom kan utrönas omständigheter som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten, eller

2. för att söka efter föremål som kan användas för att utföra en genomsökning på distans.

En husrannsakan eller en undersökning på annat ställe får utföras hos någon annan än den person som åtgärden riktas mot endast om det

finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kan utrönas omständigheter som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten.

4 d §

En genomsökning på distans får utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten.

En genomsökning på distans får utföras i ett avläsningsbart informationssystem som den person som åtgärden riktas mot kan antas ha använt. Även i annat fall får en genomsökning på distans utföras om det finns synnerlig anledning att anta att det går att påträffa handlingar som kan vara av betydelse för att förhindra den brottsliga verksamheten.

En genomsökning på distans får endast utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser.

5 §

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller av familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har mot-

svarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

Om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, får de tekniska hjälpmedel som används inte placeras på sådana platser som avses i första stycket. Övervakningen eller avlyssningen får inte heller riktas mot sådana platser.

5 a §

Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas eller avlyssnas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får avse en stadigvarande bostad endast om den utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot. Ett tillstånd som avser hemlig kameraövervakning får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.

Om ett tillträdestillstånd avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillträdestillstånd, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

6 §⁶

Frågor om *tillstånd till* tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om *tillstånd till* tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva *en ansökan om tillstånd till* tvångsmedel enligt 1 a §.

Vid tillståndsprövningen ska det som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Frågor om tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren. *Om en ansökan om tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 8 § andra stycket.*

Frågor om tvångsmedel enligt 1 och 1 b §§ prövas av Stockholms tingsrätt. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva *frågor* om tvångsmedel enligt 1 a och 1 c §§.

6 a §⁷

Om det kan befaras att inhämtande av rättens tillstånd enligt 6 § skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för möjligheterna att förhindra den brottsliga verksamheten, får tillstånd till åtgärden ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut.

Om åklagaren har lämnat tillstånd enligt första stycket, ska han eller hon *utan dröjsmål* skriftligt anmäla beslutet *hos* rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Om åklagarens beslut har verkställts innan rätten gjort en prövning som avses i andra stycket, ska rätten pröva om det funnits skäl för åtgärden. Om rätten finner att det saknats sådana skäl, får de *inhämtade uppgifterna* inte användas i en brottsutredning till

Om det kan befaras att inhämtande av rättens tillstånd *i en fråga* enligt 6 § skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för möjligheterna att förhindra den brottsliga verksamheten, får tillstånd till åtgärden ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut.

Om åklagaren har lämnat tillstånd enligt första stycket, ska han eller hon *snarast möjligt* skriftligt anmäla beslutet *till* rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Om åklagarens beslut har verkställts innan rätten gjort en prövning som avses i andra stycket, ska rätten pröva om det funnits skäl för åtgärden. Om rätten finner att det saknats sådana skäl, får de *uppgifter som kommit fram* inte användas i en brottsutredning till nackdel för den

⁶ Senaste lydelse 2023:537.

⁷ Senaste lydelse 2014:1421.

nackdel för den som har omfattats av *avlyssningen eller övervakningen*, eller för någon annan som uppgifterna avser.

som har omfattats av *åtgärden*, eller för någon annan som uppgifterna avser.

6 b §⁸

När rätten har beslutat i frågor om *tillstånd till tvångsmedel* enligt 1 a § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a *eller* 1 c § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.

8 §⁹

I ett *beslut om tillstånd till tvångsmedel* ska det anges

1. *vilket eller vilka tvångsmedel som får användas,*
2. *vilken brottslig verksamhet enligt 1 eller 1 a § som ligger till grund för tillståndet, och*
3. *under vilken tid tillståndet gäller.*

I ett *beslut om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation* ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

1. *vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning tillståndet avser, och*

2. *om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.*

I ett *beslut om tillstånd till hemlig kameraövervakning* ska, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, den plats anges som tillståndet avser.

I ett *beslut om tillstånd till postkontroll* ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

1. *vilka försändelser som tillståndet omfattar, och*

I ett tillstånd till tvångsmedel ska det anges *vilket eller vilka tvångsmedel som får användas, vilken brottslig verksamhet som ligger till grund för tillståndet, vilken tid tillståndet gäller och vem åtgärden riktas mot.*

⁸ Senaste lydelse 2023:537.

⁹ Senaste lydelse 2023:537.

2. att information om åtgärden inte får lämnas till någon utan medgivande av den som har begärt åtgärden.

I ett beslut om tillstånd till tvångsmedel ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan.

I tillståndet ska det, när det finns skäl till detta, också anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. Sådana villkor ska alltid anges om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en person.

8 a §

I ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning tillståndet avser. Det ska även anges om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.

8 b §

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser. Om tillståndet avser en person ska det anges i stället.

Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 5 a §, ska det också anges i tillståndet.

8 c §

I ett tillstånd till husrannsakan eller undersökning på annat ställe ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser.

8 d §

I ett tillstånd till genomsökning på distans ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges

vilket avläsningsbart informations-system tillståndet omfattar.

8 e §

I ett tillstånd till postkontroll ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilka försändelser som tillståndet omfattar och att information om åtgärden inte får lämnas till någon utan medgivande av den som har begärt åtgärden.

9 a §

När ett beslut om tvångsmedel verkställs får någon olägenhet eller skada inte förorsakas utöver vad som är absolut nödvändigt.

9 b §

En husrannsakan eller en undersökning på annat ställe får verkställas utan att den som åtgärden riktas mot eller den som åtgärden annars utförs hos är närvarande eller har fått tillfälle att närvara.

Vid en husrannsakan eller en undersökning på annat ställe får ett rum eller ett annat ställe öppnas med våld, om det krävs. Efter förretningen ska det tillslutas på lämpligt sätt.

Den som närvarar vid en husrannsakan eller en undersökning på annat ställe har rätt att på begäran få ett bevis om åtgärden med uppgift om att åtgärden utförts med stöd av denna lag.

9 c §

En genomsökning på distans får verkställas utan att den som åtgärden riktas mot eller den som åtgärden annars utförs hos är närvarande eller har fått tillfälle att närvara.

En genomsökning på distans får inte avse uppgifter som enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken hindrar beslag.

Om sådana uppgifter kommer fram ska genomsökningen omedelbart avbrytas i den delen.

9 d §

En handling som påträffas vid en postkontroll, en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet.

En handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 eller 3 § rättegångsbalken får inte heller kopieras.

Den som har rätt att verkställa ett beslut om husrannsakan, undersökning på annat ställe eller genomsökning på distans eller undersöka, öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får besluta att en handling ska kopieras.

9 e §

Om den person som en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans riktas mot närvarar vid åtgärden får han eller hon kroppsvisiteras om det kan antas att åtgärden annars försvåras.

Någon annan än den person som åtgärden riktas mot får kroppsvisiteras vid en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans endast om det finns synnerlig anledning att anta att åtgärden annars försvåras.

En polisman eller en tulltjänsteman får besluta om en åtgärd enligt första eller andra stycket.

Bestämmelserna i 28 kap. 13 § andra och tredje styckena och 13 a § första och tredje styckena rättegångsbalken om kroppsvisitation ska tillämpas även i fråga om kroppsvisitation enligt denna lag.

9 f §

Om det kan antas att en genomsökning på distans annars försvåras, är den som närvarar vid åtgärden skyldig att på tillsägelse tillfälligt lämna ifrån sig annan elektronisk kommunikationsutrustning än sådan som används för att utföra genomsökningen och som han eller hon bär med sig eller har på sig. Om han eller hon vägrar, får en polisman eller en tulltjänsteman tillfälligt omhänderta utrustningen.

9 g §

Om det finns anledning att anta att någon har möjlighet att öppna ett avläsningsbart informationssystem genom biometrisk autentisering är han eller hon skyldig att på tillsägelse av en polisman eller en tulltjänsteman medverka till detta, om en husrannsakan eller en genomsökning på distans annars försvåras. Om han eller hon vägrar, får en polisman eller en tulltjänsteman genomföra autentisering.

11 §¹⁰

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte ske av telefonsamtal eller andra meddelanden där den som yttrar sig inte skulle ha kunnat höras som vittne, enligt 36 kap. 5 § andra-sjätte styckena rättegångsbalken, om det som har sagts eller på annat sätt framkommit. Om det av avlyssningen framgår att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande, ska avlyssningen omedelbart avbrytas.

Upptagningar och uppteckningar från en hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska, i den utsträckning de omfattas av förbudet, omedelbart förstöras.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig rumsavlyssning får inte avse uppgifter i telefonsamtal, samtal eller andra meddelanden eller tal där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra-sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Om det vid avlyssningen kommer fram uppgifter som omfattas av första stycket ska avlyssningen omedelbart avbrytas och upptagningar och uppteckningar omedel-

¹⁰ Senaste lydelse 2012:286.

bart förstöras i de delar som de omfattas av förbudet.

13 §¹¹

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation *eller* hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

Upptagningar och uppteckningar ska, i de delar de är av betydelse för att förhindra förestående brott, bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter om brott som enligt 12 § får användas för att utreda brott ska de bevaras till dess att förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. De ska därefter förstöras.

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

En enskild handling som påträffas vid en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Handlingen ska undersökas snarast möjligt. Vad som nu sagts gäller även för en kopia av en sådan handling.

14 §¹²

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får

Upptagningar, uppteckningar och kopior av enskilda handlingar

¹¹ Senaste lydelse 2023:537.

¹² Senaste lydelse 2023:537.

undersökas, öppnas eller granskas av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

ska, i de delar de är av betydelse för att förhindra förestående brott, bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. I de delar upptagningarna, uppteckningarna eller kopiorna innehåller sådana uppgifter om brott som enligt 12 § får användas för att utreda brott, ska de bevaras till dess att förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. De ska därefter förstöras.

En kopia av en enskild handling ska omedelbart förstöras i de delar som den omfattas av förbud enligt 9 d § andra stycket.

16 §¹³

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 eller 1 a § ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, 1 a §, 1 b § första stycket 6 eller 1 c § ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning, ett avläsningsbart informationssystem eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

17 §¹⁴

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig

¹³ Senaste lydelse 2023:537.

¹⁴ Senaste lydelse 2023:537.

avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som har övervakats. *Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 eller 1 a § ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.*

avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning, *hemlig rumsavlyssning, husrannsakan och undersökning på annat ställe* ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som åtgärden har avsett. *Vid genomsökning på distans ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett. Om en handling har kopierats enligt 9 d § ska underrättelsen även innehålla en uppgift om detta.*

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, 1 a §, 1 b § första stycket 6 eller 1 c § ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:538)
 om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för
 att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs att lagen (2023:538) om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ska utgå.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott¹

dels att 1 a–1 c, 4 b–4 d, 6 b, 8 c, 8 d, 9 b, 9 c och 9 e–9 g §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1, 4 a, 5–6, 8, 8 b, 9 d, 10, 11, 13, 16 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

1 §²

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken, *husrannsakan enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken, undersökning på annat ställe enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken, genomsökning på distans enligt 28 kap. 10 a § rättegångsbalken* eller postkontroll enligt 2 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken eller postkontroll enligt 2 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

1. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

¹ Senaste lydelse av

1 a § 2023:537

1 b § 2024:000

1 c § 2024:000

4 b § 2024:000

4 c § 2024:000

4 d § 2024:000

6 b § 2024:000

8 c § 2024:000

8 d § 2024:000

9 b § 2024:000

9 c § 2024:000

9 e § 2024:000

9 f § 2024:000

9 g § 2024:000.

² Senaste lydelse 2024:000.

2. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

3. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,

4. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller grov olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 6 a, 6 b eller 8 § eller 10 § andra stycket, 10 a § andra stycket eller 10 b § andra stycket brottsbalken,

5. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande macts räkning,

6. terroristbrott, deltagande i en terroristorganisation, grovt brott, samröre med en terroristorganisation, grovt brott, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, eller utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, enligt 4 §, 4 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket, 6 § tredje stycket, 7 § tredje stycket, 8 § tredje stycket eller 9 § tredje stycket terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. mord, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Ett tillstånd enligt första stycket får också beviljas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

4 a §³

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning får endast avse

1. en plats där den person som åtgärden riktas mot kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

Trots första stycket får ett tillstånd till hemlig kameraövervakning avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att övervakningen riktas mot en plats där den personen kan

³ Senaste lydelse 2024:000. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

antas komma att uppehålla sig. De tekniska hjälpmedel som används får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

5 §⁴

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller av familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

Om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, får de tekniska hjälpmedel som används inte placeras på sådana platser som avses i första stycket. Övervakningen eller avlyssningen får inte heller riktas mot sådana platser.

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller av familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

5 a §⁵

Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

Vid hemlig kameraövervakning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

⁴ Senaste lydelse 2024:000. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

⁵ Senaste lydelse 2024:000.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas *eller avlyssnas* eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. *Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får avse en stadigvarande bostad endast om den utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot. Ett tillstånd som avser hemlig kameraövervakning får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.*

Om ett tillträdestillstånd avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillträdestillstånd, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

6 §⁶

Frågor om tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren. *Om en ansökan om tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 8 § andra stycket.*

Frågor om tvångsmedel enligt 1 och 1 b §§ prövas av Stockholms tingsrätt. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva frågor om tvångsmedel enligt 1 a och 1 c §§.*

Vid tillståndsprövningen ska det som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. *Ett tillträdestillstånd får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.*

Frågor om tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt.

⁶ Senaste lydelse 2024:000.

8 §⁷

I ett tillstånd till tvångsmedel ska det anges vilket eller vilka tvångsmedel som får användas, vilken brottslig verksamhet som ligger till grund för tillståndet, vilken tid tillståndet gäller och vem åtgärden riktas mot.

I tillståndet ska det, när det finns skäl till detta, också anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. *Sådana villkor ska alltid anges om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en person.*

I tillståndet ska det, när det finns skäl till detta, också anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan.

8 b §⁸

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser. *Om tillståndet avser en person ska det anges i stället.*

Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 5 a §, ska det också anges i tillståndet.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser.

Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 5 a §, ska det också anges i tillståndet.

9 d §⁹

En handling som påträffas vid en postkontroll, *en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans* får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet.

En handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 eller 3 § rättegångsbalken får inte heller kopieras.

Den som har rätt att *verkställa ett beslut om husrannsakan, undersökning på annat ställe eller genomsökning på distans* eller undersöka, öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får besluta att en handling ska kopieras.

En handling som påträffas vid en postkontroll får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet.

Den som har rätt att öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får besluta att en handling ska kopieras.

⁷ Senaste lydelse 2024:000.

⁸ Senaste lydelse 2024:000.

⁹ Senaste lydelse 2024:000.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*10 §¹⁰

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska upphävas.

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten *eller* Säkerhetspolisen ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska upphävas.

*Lydelse enligt lagförslag 2.1**Föreslagen lydelse*11 §¹¹

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation *eller hemlig rumsavlyssning* får inte avse uppgifter i telefonsamtal, *samtal* eller andra meddelanden *eller tal* där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse uppgifter i telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Om det vid avlyssningen kommer fram uppgifter som omfattas av första stycket ska avlyssningen omedelbart avbrytas och upptagningar och uppteckningar omedelbart förstöras i de delar som de omfattas av förbudet.

13 §¹²

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten *eller Tullverket*. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation *eller* hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen *eller* Polismyndigheten. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en

¹⁰ Senaste lydelse 2023:537.

¹¹ Senaste lydelse 2024:000.

¹² Senaste lydelse 2024:000. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

En enskild handling som påträffas vid en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning på distans får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Handlingen ska undersökas snarast möjligt. Vad som nu sagts gäller även för en kopia av en sådan handling.

16 §¹³

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, 1 a §, 1 b § första stycket 6 eller 1 c § ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning, ett avläsningsbart informationssystem eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

17 §¹⁴

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig

¹³ Senaste lydelse 2024:000.

¹⁴ Senaste lydelse 2024:000.

avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning, *hemlig rumsavlyssning, husrannsakan och undersökning på annat ställe* ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som åtgärden har avsett. *Vid genomsökning på distans ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.* Om en handling har kopierats enligt 9 d § ska underrättelsen även innehålla en uppgift om detta.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, *1 a §, 1 b § första stycket 6 eller 1 c §* ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som åtgärden har avsett. Om en handling har kopierats enligt 9 d § ska underrättelsen även innehålla en uppgift om detta.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2028.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet att ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) ska utöva tillsyn över

1. brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel och kvalificerade skyddsidentiteter,

2. brottsbekämpande myndigheters användning av andra tvångsmedel enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott än de som avses i 1, om inte den som åtgärden utförts hos eller annars riktats mot har närvarat vid åtgärden,

2. Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel vid särskild kontroll av vissa utläningar, och

3. Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel vid särskild kontroll av vissa utläningar, och

3. därmed sammanhängande verksamhet.

4. därmed sammanhängande verksamhet.

Nämnden ska även utöva tillsyn över den behandling av personuppgifter som utförs av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten enligt brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område för de syften som anges i 1 kap. 1 § i den sistnämnda lagen, och lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Tillsynen ska särskilt avse behandling enligt 2 kap. 11 § brottsdatalagen och 2 kap. 9 § lagen om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.

Nämnden ska också utöva tillsyn över Polismyndighetens och Säkerhetspolisens tillämpning av lagen (2019:547) om förbud mot användning av vissa uppgifter för att utreda brott.

Tillsynen ska särskilt syfta till att säkerställa att verksamhet enligt första–tredje styckena bedrivs i enlighet med lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2022:707.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

dels att 7 § ska upphöra att gälla,
dels att nuvarande 8 § ska betecknas 7 §,
dels att 1 och 6 §§ och den nya 7 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tre nya paragrafer, 2 a, 8 och 9 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket får, under de förutsättningar som anges i denna lag, i underrättelseverksamhet i hemlighet från den som enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst hämta in uppgifter om

1. meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress,

2. vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller

3. i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket får, under de förutsättningar som anges i denna lag, i underrättelseverksamhet i hemlighet hämta in uppgifter om

1. meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress,

I 9 kap. lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om inhämtning av uppgifter som gäller för den som driver verksamhet som avses i den lagen.

2 a §

Uppgifter får också hämtas in om omständigheterna är sådana att åt-

¹ Senaste lydelse 2022:501.

gården är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt och som innefattar

1. grov stöld, inbrottsstöld, grovt bedrägeri, grovt häleri, grovt svindleri eller grovt bokföringsbrott enligt 8 kap. 4 § eller 4 a § första stycket, 9 kap. 3 §, 6 § tredje stycket eller 9 § tredje stycket eller 11 kap. 5 § andra stycket brottsbalken,

2. grovt skattebrott enligt 4 § skattebrottslagen (1971:69),

3. olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor, grovt brott, eller grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor enligt 5 kap. 1 § första stycket eller 1 b § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter,

4. grov smuggling, grovt tullbrott eller grov olovlig befattning med smuggelgods enligt 5, 10 eller 13 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

5. grovt bidragsbrott enligt 3 § bidragsbrottslagen (2007:612),

6. grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, eller

7. grov marknadsmanipulation enligt 2 kap. 4 § tredje stycket lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden.

Uppgifter får bara hämtas in om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse.

6 §²

Om det vid inhämtning av uppgifter enligt denna lag har kommit fram uppgifter om annan brottslig verksamhet än som omfattas av beslutet om inhämtning, får uppgifterna användas för att förhindra brott.

Den verkställande myndigheten får besluta att uppgifter som har kommit fram vid inhämtning enligt denna lag får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet.

8 §

Uppteckningar av uppgifter ska granskas snarast möjligt.

Uppteckningar ska, i de delar de är av betydelse för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som omfattas av beslutet om inhämtning eller för att förhindra annat brott, bevaras så länge det behövs för något av dessa syften. De ska därefter förstöras.

7 §³

Uppteckningar ska, i de delar de är av betydelse för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som omfattas av beslutet om inhämtning eller för att förhindra annat brott, bevaras så länge det behövs för något av dessa syften. *I de delar uppteckningarna innehåller sådana uppgifter om brott som enligt 6 § får användas för att utreda brott ska de bevaras till dess att förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. Uppteckningarna ska därefter förstöras.*

Andra stycket hindrar inte att brottsbekämpande myndigheter behandlar uppgifter från uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag.

8 §

Beslut och åtgärder som rör inhämtning av uppgifter enligt denna lag ska dokumenteras.

9 §

Vid inhämtning av uppgifter får de tekniska hjälpmedel som behövs för åtgärden användas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2019:499.

³ Senaste lydelse av tidigare 8 § 2019:499. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

3. För uppgifter från inhämtning som har verkställts före ikraftträdandet gäller 6–8 §§ i den äldre lydelsen.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:278)
om inhämtning av uppgifter om elektronisk
kommunikation i de brottsbekämpande
myndigheternas underrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 a § i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet¹ ska upphöra att gälla vid utgången av september 2028.

¹ Senaste lydelse av 2 a § 2024:000.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning¹

dels att 6 a § ska upphöra att gälla,

dels att 7, 8, 10, 12, 14, 18, 29 och 31 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 8 a, 8 b och 11 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning *som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter* får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för

1. att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, eller

2. att brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 eller 1 a § den lagen kommer att utövas inom en organisation eller grupp och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för

1. att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 b § lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, eller

2. att brottslig verksamhet som anges i 1 b eller 1 c § den lagen kommer att utövas inom en organisation eller grupp och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

Ett tillstånd enligt första stycket får beviljas endast om åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra

Ett tillstånd enligt första eller andra stycket får beviljas endast om åtgärden är av synnerlig vikt för

¹ Senaste lydelse av 6 a § 2023:540.

² Senaste lydelse 2023:540.

sådan brottslig verksamhet som anges i det stycket.

Hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter får användas endast på en plats där den person som anges i första stycket kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter.

att förhindra den brottsliga verksamheten.

8 §

Hemlig dataavläsning enligt 7 § får avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en person som anges i den bestämmelsen.

Hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även avse ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att en person som anges i 7 § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 7 § får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den person som åtgärden riktas mot.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även avse ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att den person som åtgärden riktas mot under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

8 a §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 7 § som gäller kameraövervakningsuppgifter får endast avse en plats där den person som åtgärden riktas mot kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

Trots första stycket får tillståndet avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Den hemliga dataavläsningen får då endast användas på en plats där den personen kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får

dock inte vara någons stadigvarande bostad.

8 b §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 7 § som gäller rumsavlyssningsuppgifter får endast avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den person som åtgärden riktas mot kommer att uppehålla sig. Om platsen är en stadigvarande bostad, som inte utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot, får tillstånd till hemlig dataavläsning beviljas endast om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon kommer att uppehålla sig där.

Trots första stycket får tillståndet avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Den hemliga dataavläsningen får då endast användas på en plats där det finns särskild anledning att anta att den personen kommer att uppehålla sig. Om platsen är en stadigvarande bostad, som inte utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot, får den hemliga dataavläsningen användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon kommer att uppehålla sig där.

10 §³

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får beviljas om åtgärden är av synnerlig vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 2 § lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får beviljas om åtgärden är av synnerlig vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 2 *eller* 2 a § lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

³ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

Vid hemlig dataavläsning enligt första stycket får meddelanden inte hindras att nå fram enligt 2 § andra stycket.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervakningsuppgifter får endast avse uppgifter i förfluten tid.

11 a §

Hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter får aldrig användas på en plats dit tillträdes-tillstånd enligt 13 § inte får beviljas.

12 §

Vid hemlig dataavläsning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång. Ett sådant tillstånd får endast avse en plats där det finns särskild anledning att anta att det avläsningsbara informationssystemet finns tillgängligt. Om platsen är en bostad som stadigvarande används av någon annan än den misstänkte eller *en sådan* person som anges i 7 § första stycket eller 9 § första stycket, får tillstånd beviljas endast om det finns synnerlig anledning att anta att informationssystemet finns där.

Vid hemlig dataavläsning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång. Ett sådant tillstånd får endast avse en plats där det finns särskild anledning att anta att det avläsningsbara informationssystemet finns tillgängligt. Om platsen är en bostad som stadigvarande används av någon annan än den misstänkte eller *den* person som *en åtgärd* enligt 7 § eller 9 § första stycket *riktas mot*, får tillstånd beviljas endast om det finns synnerlig anledning att anta att informationssystemet finns där.

14 §⁴

Frågor om hemlig dataavläsning prövas av rätten på ansökan av åklagaren. En ansökan om hemlig dataavläsning enligt 9 § ska dock göras av Säkerhetspolisen.

Om ansökan avser *den skäligen misstänkte* enligt 4 a § fjärde stycket eller 6 § fjärde stycket, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 18 § första stycket 4.

Om *en* ansökan som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter avser *en viss person i stället för en viss plats*, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 18 § första stycket 4.

⁴ Senaste lydelse 2023:540.

18 §⁵

I ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska följande anges:

1. vilken tid tillståndet avser,
2. vilket avläsningsbart informationssystem tillståndet avser,
3. vilken typ av uppgift enligt 2 § första stycket som får läsas av eller tas upp,

4. villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan, och

5. vem som är skäligen misstänkt för brottet eller brotten, vid åtgärd som gäller rumsavlyssningsuppgifter.

Om tillståndet avser en plats enligt 4 a § tredje stycket, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket ska även platsen anges i tillståndet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska det anges i beslutet.

5. vem som är skäligen misstänkt för brottet eller brotten vid en åtgärd enligt 6 §, eller vem en åtgärd enligt 7 § riktas mot.

I ett tillstånd som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter ska det även anges vilken plats tillståndet avser. Om tillståndet avser en viss person i stället för en viss plats ska det anges i beslutet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska även det anges i beslutet.

Om tillståndet avser den skäligen misstänkte enligt 4 a § fjärde stycket eller 6 § fjärde stycket, ska det anges i beslutet.

Tiden för tillståndet får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet.

29 §⁶

När hemlig dataavläsning används eller har använts i fall som anges i 7 § ska 12 och 13 §§ lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott i lydelsen före den 1 oktober 2023 tillämpas.

För underrättelse till en enskild vid hemlig dataavläsning i fall som anges i 7 § gäller 16–18 §§ lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det som anges där om

– hemlig kameraövervakning ska tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter

För underrättelse till en enskild vid hemlig dataavläsning i fall som anges i 7 § gäller 16–18 §§ lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det som anges där om

– hemlig kameraövervakning ska tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter

– hemlig rumsavlyssning ska tillämpas för hemlig dataavläsning

⁵ Senaste lydelse 2023:540.

⁶ Senaste lydelse 2023:540.

– hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska tillämpas för hemlig dataavläsning i övrigt

– telefonnummer, annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning ska avse avläsningsbart informationssystem.

som gäller rumsavlyssningsuppgifter

– hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska tillämpas för hemlig dataavläsning i övrigt

– telefonnummer, annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning ska avse avläsningsbart informationssystem.

31 §

När hemlig dataavläsning används eller har använts i fall som anges i 10 § ska 6 och 8 §§ lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet tillämpas. Det som anges där om inhämtning av uppgifter ska tillämpas för hemlig dataavläsning.

När hemlig dataavläsning används eller har använts i fall som anges i 10 § ska 6 och 8 §§ lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet *i lydelsen före den 1 september 2024* tillämpas. Det som anges där om inhämtning av uppgifter ska tillämpas för hemlig dataavläsning.

Uppgifter som har kommit fram vid hemlig dataavläsning enligt 10 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 eller 5 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700)
 om särskild kontroll av vissa utlänningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar

dels att 5 kap. 3, 4, 8, 10 och 22 §§ och rubrikerna närmast före 5 kap. 3 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 a §, och närmast före 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

Husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, fotografering och fingeravtryck

Husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, fotografering och fingeravtryck

3 §

Utlänningen får utsättas för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, om det är av betydelse för att klarlägga om

Utlänningen får utsättas för husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, om det är av betydelse för att klarlägga om

1. utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1, eller

3. det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet.

I sådana fall är det också tillåtet att ta fingeravtryck av och att fotografera utlänningen.

I fråga om sådana åtgärder gäller i övrigt 28 kap. rättegångsbalken. Det som sägs om den som är skäligen misstänkt ska då i stället avse utlänningen.

4 §

Om en polisman vid Säkerhetspolisen vid en *åtgärd* enligt 3 § första stycket påträffar elektronisk kommunikationsutrustning, får polismannen tillfälligt omhänderta utrustningen och undersöka den.

Om en polisman vid Säkerhetspolisen vid en *husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning* enligt 3 § första stycket påträffar elektronisk kommunikationsutrustning, får polismannen tillfälligt omhänderta utrustningen och undersöka den.

Om det krävs för ett sådant ändamål som avses i 3 § första stycket,

får innehållet i den elektroniska kommunikationsutrustningen kopieras.

Egendomen ska lämnas tillbaka så snart det inte längre finns skäl för åtgärden, dock senast 24 timmar efter omhändertagandet.

Kopiering

4 a §

Innehållet i en elektronisk kommunikationsutrustning som omhändertagits med stöd av 4 § får kopieras, om det krävs för ett sådant ändamål som avses i 3 § första stycket. Detsamma gäller handlingar som påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans.

8 §

Säkerhetspolisen får hos Migrationsverket ansöka om att en utlänning ska åläggas anmälningsskyldighet enligt 2 § eller en sådan skyldighet tillsammans med ett förbud att lämna vistelseområdet. Ett beslut om sådant tvångsmedel får meddelas om förutsättningarna i 1 § är uppfyllda.

Säkerhetspolisen får hos Migrationsverket även ansöka om godkännande att

1. enligt 10 § besluta om husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller fotografering eller besluta att ta fingeravtryck, eller

2. enligt 11 § ansöka om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller postkontroll.

Ett godkännande enligt andra stycket 1 och 2 får ges om förutsättningarna i 1, 3 och 5–7 §§ är uppfyllda.

Beslut om husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, fotografering och fingeravtryck

1. enligt 10 § besluta om husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller fotografering eller besluta att ta fingeravtryck, eller

Beslut om husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, fotografering och fingeravtryck

10 §

Säkerhetspolisen får efter ett godkännande enligt 8 § andra stycket 1, 9 § första stycket 1 eller 16 § tredje stycket besluta om husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller fotografering eller besluta att ta fingeravtryck. Ett beslut om sådant

Säkerhetspolisen får efter ett godkännande enligt 8 § andra stycket 1, 9 § första stycket 1 eller 16 § tredje stycket besluta om husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller fotografering eller besluta att ta

tvångsmedel får meddelas om förutsättningarna i 3 § är uppfyllda.

fingeravtryck. Ett beslut om sådant tvångsmedel får meddelas om förutsättningarna i 3 § är uppfyllda.

22 §

Om en handling påträffas vid husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får den inte närmare undersökas och inte heller öppnas eller granskas av någon annan än rätten, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller en åklagare. Efter anvisning av Säkerhetspolisen får dock en sakkunnig eller någon annan som anlitas vidta åtgärden.

Om kopiering har gjorts *vid ett tillfälligt omhändertagande av elektronisk kommunikationsutrustning*, ska kopian förstöras när den inte längre behövs för Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet eller brottsutredande verksamhet.

Om en handling påträffas vid husrannsakan, *genomsökning på distans*, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får den inte närmare undersökas och inte heller öppnas eller granskas av någon annan än rätten, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller en åklagare. Efter anvisning av Säkerhetspolisen får dock en sakkunnig eller någon annan som anlitas vidta åtgärden.

Om kopiering har gjorts *enligt 4 a §* ska kopian förstöras när den inte längre behövs för Säkerhetspolisens underrättelseverksamhet eller brottsutredande verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

Reservantens lagförslag

Reservation 3 (förslagspunkt 2)

1. Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Regeringens förslag

Reservantens förslag

1 §

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken, *husrannsakan enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken, undersökning på annat ställe enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken*, genomsökning på distans enligt 28 kap. 10 a § rättegångsbalken eller postkontroll enligt 2 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken, genomsökning på distans enligt 28 kap. 10 a § rättegångsbalken eller postkontroll enligt 2 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

1. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

2. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

3. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,

4. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, grov obehörig befattningsmed hemlig uppgift eller grov olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 6 a, 6 b eller 8 § eller 10 § andra stycket, 10 a § andra stycket eller 10 b § andra stycket brottsbalken,

5. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning,

6. terroristbrott, deltagande i en terroristorganisation, grovt brott, samröre med en terroristorganisation, grovt brott, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, eller utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, enligt 4 §, 4 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket, 6 § tredje stycket, 7 § tredje stycket, 8 § tredje stycket eller 9 § tredje stycket terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. mord, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Ett tillstånd enligt första stycket får också beviljas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

4 a §

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning får endast avse

1. en plats där den person som åtgärden riktas mot kan antas komma att uppehålla sig, eller
2. en plats där den brottsliga verksamheten kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

Trots första stycket får ett tillstånd till hemlig kameraövervakning avse den person som åtgärden riktas mot i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att övervakningen riktas mot en plats där den personen kan antas komma att uppehålla sig. De tekniska hjälpmedel som används får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

5 §

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får inte avse

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller av familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

Om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, får de tekniska hjälpmedel som används inte placeras på sådana platser som avses i första stycket. Övervakningen eller avlyssningen får inte heller riktas mot sådana platser.

5 a §

Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas eller avlyssnas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. *Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får avse en stadigvarande bostad endast om den utgör stadigvarande bostad åt den person som åtgärden riktas mot. Ett tillstånd som avser hemlig kameraövervakning får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.*

Om ett tillträdestillstånd avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Vid hemlig kameraövervakning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. *Ett tillträdestillstånd får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.*

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillträdes-tillstånd, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

6 §

Frågor om tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren. *Om en ansökan om tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en viss person i stället för en viss plats, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 8 § andra stycket.*

Frågor om tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om tvångsmedel enligt 1 och 1 b §§ prövas av Stockholms tingsrätt. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva frågor om tvångsmedel enligt 1 a och 1 c §§.

Frågor om tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva frågor om tvångsmedel enligt 1 a §.

Vid tillståndsprövningen ska det som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

6 b §

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.

När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.

8 §

I ett tillstånd till tvångsmedel ska det anges vilket eller vilka tvångsmedel som får användas, vilken brottslig verksamhet som ligger till grund för tillståndet, vilken tid tillståndet gäller och vem åtgärden riktas mot.

I tillståndet ska det, när det finns skäl till detta, också anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. *Sådana villkor ska alltid anges om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser en person.*

I tillståndet ska det, när det finns skäl till detta, också anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan.

8 b §

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser. Om tillståndet avser en person ska det anges i stället.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning ska det, förutom de uppgifter som framgår av 8 §, anges vilken plats tillståndet avser.

Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 5 a §, ska det också anges i tillståndet.

9 d §

En handling som påträffas vid en postkontroll, *en husrannsakan, en undersökning på annat ställe* eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet.

En handling som påträffas vid en postkontroll eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för att förhindra brottslig verksamhet.

En handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 eller 3 § rättegångsbalken får inte heller kopieras.

Den som har rätt att verkställa ett beslut om *husrannsakan, undersökning på annat ställe* eller genomsökning på distans eller undersöka, öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får besluta att en handling ska kopieras.

Den som har rätt att verkställa ett beslut om genomsökning på distans eller undersöka, öppna eller granska en försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får besluta att en handling ska kopieras.

9 e §

Om den person som *en husrannsakan, en undersökning på annat ställe* eller en genomsökning på distans riktas mot närvarar vid åtgärden får han eller hon kroppsvisiteras om det kan antas att åtgärden annars försvåras.

Om den person som en genomsökning på distans riktas mot närvarar vid åtgärden får han eller hon kroppsvisiteras om det kan antas att åtgärden annars försvåras.

Någon annan än den person som åtgärden riktas mot får kroppsvisiteras vid *en husrannsakan, en undersökning på annat ställe* eller en genomsökning på distans endast om det finns synnerlig anledning att anta att åtgärden annars försvåras.

Någon annan än den person som åtgärden riktas mot får kroppsvisiteras vid en genomsökning på distans endast om det finns synnerlig anledning att anta att åtgärden annars försvåras.

En polisman eller en tulltjänsteman får besluta om en åtgärd enligt första eller andra stycket.

Bestämmelserna i 28 kap. 13 § andra och tredje styckena och 13 a § första och tredje styckena rättegångsbalken om kroppsvisitation ska tillämpas även i fråga om kroppsvisitation enligt denna lag.

9 g §

Om det finns anledning att anta att någon har möjlighet att öppna ett avläsningsbart informationssystem genom biometrisk autentisering är han eller hon skyldig att på tillsägelse av en polisman eller en tulltjänsteman medverka till detta, om *en husrannsakan eller* en genomsökning på distans annars försvåras. Om han eller hon vägrar, får en polisman eller en tulltjänsteman genomföra autentiseringen.

Om det finns anledning att anta att någon har möjlighet att öppna ett avläsningsbart informationssystem genom biometrisk autentisering är han eller hon skyldig att på tillsägelse av en polisman eller en tulltjänsteman medverka till detta, om en genomsökning på distans annars försvåras. Om han eller hon vägrar, får en polisman eller en tulltjänsteman genomföra autentiseringen.

11 §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation *eller hemlig rumsavlyssning* får inte avse uppgifter i telefonsamtal, *samtal* eller andra meddelanden *eller tal* där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse uppgifter i telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Om det vid avlyssningen kommer fram uppgifter som omfattas av första stycket ska avlyssningen omedelbart avbrytas och upptagningar och uppteckningar omedelbart förstöras i de delar som de omfattas av förbudet.

13 §

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* ska granskas snarast möjligt. Granskningen får

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation *eller* hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en

utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

En enskild handling som påträffas vid *en husrannsakan, en undersökning på annat ställe eller en genomsökning* på distans får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Handlingen ska undersökas snarast möjligt. Vad som nu sagts gäller även för en kopia av en sådan handling.

En enskild handling som påträffas vid en genomsökning på distans får undersökas, öppnas eller granskas på det sätt som anges i första stycket. Handlingen ska undersökas snarast möjligt. Vad som nu sagts gäller även för en kopia av en sådan handling.

16 §

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, 1 a §, *1 b § första stycket 6 eller 1 c §* ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning, ett avläsningsbart informationssystem eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning *eller hemlig rumsavlyssning* behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 *eller* 1 a § ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning, ett avläsningsbart informationssystem eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

17 §

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning, *hemlig rumsavlyssning, husrannsakan och undersökning på annat ställe* ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som åtgärden har avsett. Vid genomsökning på distans ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett. Om en handling har kopierats enligt 9 d § ska underrättelsen även innehålla en uppgift om detta.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7, 1 a §, 1 b § *första stycket 6 eller 1 c §* ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som åtgärden har avsett. Vid genomsökning på distans ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett. Om en handling har kopierats enligt 9 d § ska underrättelsen även innehålla en uppgift om detta.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 *eller* 1 a § ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

2. Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Regeringens förslag

Reservantens förslag

18 §

I ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska följande anges:

1. vilken tid tillståndet avser,
2. vilket avläsningsbart informationssystem tillståndet avser,
3. vilken typ av uppgift enligt 2 § första stycket som får läsas av eller tas upp,
4. villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan, och
5. vem som är skäligen misstänkt för brottet eller brotten vid en åtgärd enligt 6 §, eller vem en åtgärd enligt 7 § riktas mot.

I ett tillstånd som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter ska det även anges vilken plats tillståndet avser. Om tillståndet avser en viss person i stället för en viss plats ska det anges i beslutet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska även det anges i beslutet.

Om tillståndet avser en plats enligt 4 a § tredje stycket, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket ska även platsen anges i tillståndet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska det anges i beslutet.

Om tillståndet avser den skäligen misstänkte enligt 4 a § fjärde stycket eller 6 § fjärde stycket, ska det anges i beslutet.

Tiden för tillståndet får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet.